

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbøndelseskrift

ved

Viborg Kathedralskoles

aarlige Examen

i Juli 1851.

- Indhold: I. Kort Dverfigt over den tydffe Syntax (til Repe-
titions-Brug), af Adjunct E. Wølle.
- II. Efterretninger om Viborg Kathedralskole i Skole-
aaret 1850—1851, af Rector S. C. Olsen.

Viborg, 1851.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet hos H. Wisfing.

Ort **oversigt**

over

den tyske Syntax

(til Repetitions-Brug).

Følgende Oversigt over den tydske Syntax er affattet i dette Skoleaar, til Repetitionsbrug i øverste (6te) og til foreløbig Brug i næstøverste Classe. Det blev deels diceret, forsaavidt Tiden tillod det, deels lod jeg det circulere til Afscrivning.

Svad der foranledigede mig dertil var, at Afgangsexamen i de nyere Sprog skal her ved Skolen holdes iaar. Dimittenderne skulle saaledes iaar (og for Fremtiden) være færdige i Tydsk to Aar tidligere end forhen, idet baade øverste og næstøverste Classe ere reducerede fra toaarige til eetaarige; og dog skal der nu aflægges Prøve i tydsk Stil, Noget der ikke forlangtes ved Examen artium. Der skal altsaa præsteres mere og i kortere Tid end før. Jeg veed allerede, hvad flere ville indvende; men jeg kan umulig troe, at Noget forranne Alvor mener, at nogle Timer mere Tydsk om Ugen i de to nederste Classer skulde være et virkeligt Equivalent for to Aars Underviisning med Disciple i en modnere Alder.

Navnlig er nu paa Grund af den tydske Stil en grundigere Kundskab til Syntax og langt større Routine i dens praktiske Anvendelse bleven nødvendig, end hidtil ved Examen artium. For om muligt at tilveiebringe dette større Resultat i den kortere Tid, gav jeg mig nu til at simplificere og indrette det hele efter mit eget Soved, saaledes som det findes paa

efterfølgende Blade. Prof. Sjorts høist systematiffø og i Details gaaende Syntax, hvis fortrinlige Stof og videnskabelige Værd Ingen skal være villigere til at anerkjende end jeg, er beregnet paa et langvarigere Cursus end det, vi under de nævnte Forhold kunde hengive os i. Den maa studeres jevnt fremadskridende, og det varer temmelig længe, inden Eleven bliver saaledes orienteret og localiseret i samme, at han kan slaae op deri og finde, hvad han (s. Ex. med Synsyn til sin Stil) just søger. Dertil kommer, at Syntaxen i 3die og 4de Udgave, der hidtil have været næsten lige fordeelte mellem øverste Classes Disciple, er saa forskjelligt arrangeret, at det frembyder endeel Vanskelighed at bruge begge Udgaver paa een gang i samme Classe.

Jeg troer nu ogsaa virkelig, at det gjennem bemeldte Dictæter er gaaet hurtigere og lettere fra Haanden at give dette Aars Candidater et nogenlunde samlet Resultat og concentreret Totalbillede af det forhen efter Grammatikken læste, end det uden saadant Repetitions- og Orienteringsmiddel vilde være lykkedes; — og paa den anden Side troer jeg, at 5te Classes Disciple, foreløbigt instruerede herved, skulle senere i 6te Classe paa en mere selvstændig og frugtbringende Maade (og uden at generes synderligt af de forskjellige Udgaver) kunne benytte Prof. Sjorts langt mere videnskabeligt udviklede System.

At jeg har formaaet Hr. Rector Olsen til at lade Manuscriptet afstrykke i nærværende Program, er fornemmelig af den — maaskee noget vel praktiffø — Grund, at Eleverne, der jo ex officio faa hver et Exemplar, kunne bruge Programmet som Lærebog i det følgende Skoleaar.

F. W.

Substantiver.

1. **E**t Substantiv, der betegner en vis Deel eller et Maal af et andet, styrer dette i Genitiv, f. Ex. ein Theil meines Vermögens; ein Anhänger der kantischen Philosophie; eine Legion Freiwilliger; ein Glas herrlichen Weines.

Dog kan i Almindelighed ogsaa bruges von, f. Ex. ein Theil von meinem Vermögen o. lign.

2. Verbalet, hvis tilsvarende Verbum styrer Accusativ, styrer i Reglen Genitiv, f. Ex. der Genuß wahrer Freuden; ein Beweis seiner Treue.

Dog bruges en Præposition, naar Verbalet betegner en Sinds-tilstand, f. Ex. seine Liebe zu den Kindern; Haß gegen, Vorstellung von &c

3. Overhovedet oversættes den danske Construction (to substantiviste Begreber forbundne med en Præposition) paa ovenanførte Maade, naar man ogsaa paa Dansk kan eller uden synderlig Anstod kunde omskrive det ved et Genitiv, f. Ex. die Quelle aller Tugenden; Chef des zweiten Bataillons; Professor der Astronomie (—derimod Professor an der Universität, fordi Forbindelsen her er mere løs).

Anm. Man siger: nach Verlauf einiger Jahre; men altid nach Verlauf von Jahren, von vier Jahren (= fire Aar) o. lign., fordi det ubestemte Genitiv Pluralis for enestaaende Substantiver mangler en særegen Form paa Tydsk.

4. Ord, der staae i Apposition til hinanden, staae i samme Casus. Ved Genitiv bemærke man følgende Formler: Friedrichs des Großen, men des großen Fried-

rich; Kaiser Alexander's, men des Kaisers Alexander. Utsaa: die Werke des unsterblichen Mozart; der Nachruhm König Heinrichs des vierten eller des Königs Heinrich des vierten.

Erik af Pommerns, Kongen af Neapels, hedder: Erik's von Pommern, des Königs von Neapel. Frederik med Tilnavnet den Store hedder: Fr. mit dem Beinamen des Großen.

U n m. Det hedder: Er benahm sich als rechtschaffener Mann; men: er zeigte sich als rechtschaffenen Mann (thi zeigen kan have et selvständigt Object, benehmen ikke).

Spvad er Forskiellen paa: „er beegnete (behandlede) ihm wie ein Narr“ og „er beegnete ihm wie einem Narren“?

5. Den bestemte Tidsangivelse udtrykkes ved Accusativ eller ved Præp. an med Dativ. Saaledes: diesen Morgen eller an diesem Morgen = imorges (ogsaa heute Morgen, heute Abend). Den dritten October eller am dritten October.

U n m. Inat hedder diese Nacht eller in dieser Nacht. Eigeledes den ganzen Winter, dieses Jahr, vorigen Sommer eller im ganzen W., in diesem J. ic. (nemlig om en længere fortsat Tid, i hvilket Tilfælde ogsaa bruges Præp. während med Gen.).

6. Den ubestemte Tid udtrykkes ved Genitiv eller ved „an“, f. Ex. des Morgens eller am Morgen (om Morgenens); eines Tages o. f. v.

U n m. a. Om Natten hedder des Nachts (en aldeles anomal Form) eller in der Nacht. Derimod um Mitternacht. Om Sommeren o. lign. hedder im Sommer eller während des Sommers.

U n m. b. Det hedder einmal, zweimal ic. des Tages (om Dagen); derimod: einmal, zweimal ic. die Woche (Acc.). Man siger: Ende April, Anfang Mai o. lign. (i Slutningen af Apr., i Begyndelsen af M.).

7. Man siger ikke blot: zehn Fuß, tausend Mann (ligesom paa Dansk), men ogsaa: vier Buch Papier, sieben

Zoll o. s. fr., — undtagen naar et saabant Ord ender paa „e“, s. Er. vier Ellen, fünf Meilen (af die Elle, die Meile).

8. Den bestemte Artikel bruges, hvor den ikke bruges paa Dansk, foran Bjerges og Floders Navne (der Montblanc, die Donau), samt ved Lande, der ikke ere Neutra (er wohnt in der Schweiz); fremdeles foran Maaneders og Sygdommes Navne (im August, die Masern), foran fortrolige Familienævnelser (der Vater, die Mutter = Fader, Moder), samt foran berømte Fruentimmers Navne (die Catalani), endelig i visse adverbialste Talemaader (am Ende, zum Schein, zum Theil, im Ernst) — og overhovedet ofte ved en Præposition (er ist zum Bischoff ernannt worden, ins Gefängniß geworfen).

9. Det tydske Sprog har en absolut Accusativ, saasom:

Sie singt hinaus in die finstere Nacht,
das Auge (Acc.) vom Weinen getrübet*)
(idet Diet er formørket &c.).

Das Beil (Acc.) in der Hand stürzte er hinein
(med Dren i Haanden &c.).

Allen Scherz bei Seite.

10. Følgende Substantiver flecteres (fordi de paa Tydsk tænkes) adjectivisk: der, dieser Beamte (ein, kein Beamter), der Bediente (ein, mein Bedienter), der Verwandte, der Bekannte, der Gesandte, der Oberste, der Reisige: Rytteren, der Gefangene: Fangen; das Junge (ein Junges): Ungen.

Adjectiver.

1. Naar et Adjectiv staaer ubestemt (uden Bestemmelsesord) som Prædikator, betragtes det paa Tydsk

*) (Af Theklas Sang i Schillers Wallenstein).

som Adverbium og flecteres i ingen af Comparationsgraderne, og Superlativ antager da en egen Form (am besten, am schlechtesten, am größten). Adj. „hoch“ antager da den adverbiale Form „hoch.“ — Ex. Ein hohes Haus; derimod: das Haus ist hoch, die Häuser sind hoch, breit, groß o. s. v.

I en adjectivisk Apposition er ligeledes Adjectivet indeclinabelt, efterdi en Apposition er at betragte som en forfortet Bisætning, hvor Prædikatordet er blevet staaende. Altsaa: Bäume, hoch wie Thürme, standen etc.; — ermüdet, wie wir waren, etc. — (Ligeledes: sie machten uns froh, nannten uns faul).

I alle andre Tilfælde retter Adj. sig efter sit Subst. i Køn, Tal og Casus.

2. Adjectiver faae i Reglen intet „n“ i Nom. og Accus. Plur. efter de ubestemte Pronominer viele, wenige, mehrere, beide, andere (og tildeels manche og alle), f. Ex. mehrere berühmte Männer; — og aldrig efter Cardinaltal, f. Ex. drei gute Freunde.

3. Det hedder: ich armer Mann! — Junger Mensch! (Vocativ) — Du holdes Kind! — men baade wir (ihr) Arme og Armen!

Det hedder: das schöne Schloß der Gräfinn, men der Gräfinn schönes Schloß, Pl. schöne Schlösser. Was ist der langen Rede kurzer Sinn? (Dette er en sjeldnere, poetisk Construction). Altsaa ogsaa: Der Mann, in dessen großem Hause es geschah.

4. Adjectiver, der have en Styrelse, styre:

a) deels Dativ, som: es ist mir unmöglich, ihm angenehm (nemlig for mig, for ham);

b) deels Genitiv. Denne Casus styre: ansichtig, habhaft, bedürftig, eingedenk, theilhaft, überdrüssig og verlustig, f. Ex. ich bin des Beistandes bedürftig, seiner Gesellschaft überdrüssig, ich wurde des Bo-

gels habhaft, — og, forsaavidt de have en Styrelse, ligeledes: fähig, froh, mächtig, müde, sicher, kundig, werth og würdig, f. Ex. des Lebens froh, der Mühe werth, seiner selbst mächtig.

U n m. Beträffende würdig da siger man ikke blot: es ist deines Beifalls würdig, men ogsaa: es ist deiner würdig (eller unwürdig).

5. Adjectiverne gewahr, gewiß, gewohnt, los og satt styre enten Genitiv eller Accusativ. Altsaa baade ich wurde seiner og ich wurde ihn gewahr.

Dog bruges ved Substantiver helst Genitiv, f. Ex.: des Lebens satt. Derimod helst: ich bin es satt, gewohnt o. s. v.

6. Voll bruges med Genitiv eller med von, f. Ex. ein Glas voll herrlichen Weines eller voll von h. W. Staaer intet Adjectiv hos, hedder det baade: ein Glas voll Weines, voll vom Weine, voll Wein og voller Wein.

Bewußt konstrueres saaledes: ich bin mir keiner bösen Absicht (Gen.) bewußt; ich bin mir meiner bewußt.

7. Comparativer og Superlativer konstrueres (analogt med Nr. 1 under Substantiver) med Genitiv eller med von, f. Ex. das jüngste seiner Kinder eller von seinen Kindern. Der Letzte des hohensaußischen Stammes.

Verber.

1. Sein, werden, bleiben, heißen (bedde), scheinen og erscheinen tage ikke Object, men Prædikatsnominativ (Prædikatsord) til sig, f. Ex. er scheint ein kluger Mann.

U n m. Verbet sein retter sig efter sit Prædikatsord, naar dette er Pluralis, f. Ex. eine Mark sind sechzehn Schilling; das (dieses) sind meine Gründe. Baade es waren (det var) die Römer og es waren (det vare) Viele zugegen.

2. Verber styre ligesom i andre Sprog Objectet i Accusativ, Hensynsobjectet i Dativ, f. Ex.: Der Vater liebt den Sohn. — Der Vater gab seinem Sohne einen Apfel.

Hensynsobjectet er let at stjæle, naar Sætningen, som i sidstnævnte Exempel, tillige har et virkeligt Object, — altsaa ogsaa naar dette er udtrykt ved en Objectætning (ich sage dir, daß es unmöglich ist; erzähle mir, was sich ereignet hat) eller ved et Infinitiv (ich befehle dir zu gehen), eller naar et virkeligt Object kan underforstaaes (verzeihe mir! — ich habe ihm geantwortet; ich glaube dir). Man kan nemlig supplere et „e s.“

3. Ved Verber derimod, som kun kunne have det ene Slags Object, kan det ofte være vanskeligt at stjæle Hensynsobjects-Begrebet (eller Verbets Intransitivitet).

Intransitive (o: Dativ styrende) blive saaledes i Almindelighed Verber, der udtrykke:

en Tillid (f. Ex. man traute ihm nicht),

et Bifald (gefällt es Ihnen? Das Lied spricht mir wenig zu; tritt unserm Bunde bei!),

en Lighed (er gleicht seinem Bruder),

en Efterfølgelse (folgen, nachteilen, nachahmen, beitreten),

en Hjælp (helfen, dienen, danken),

og overhovedet en Paasælighed, Samstemning, Overensstemmelse o. lign. (der Hut kleidet dir gut, paßt mir nicht).

Man maa søge at abstrahere det fælleds til Grund for disse Bestemmelser liggende Begreb (tilligemed deres Modsetninger), for at kunne overføre dem paa andre Verber, saasom: nutzen, schaden, gehorchen, trotzen, schmeicheln, huldigen, fluchen, drohen, zürnen, winken (vinkle ad), wehren (standse), gratuliren, condoliren, genügen, fehlen (es fehlt mir an etwas), bewohnen, gehören, widerfahren, aufwarten, vor-

beugen, vorstehen, widerstehen, widersprechen, entsprechen (svare til, være overeensstemmende med), entfagen (fratage sig, opgive), entgehen, entkommen, entfliehen o. lign.

4. 3 Sætninger som: es bleibt mir ein Räthsel, es dauert (varer) mir zu lange, es fiel mir ein, wie geht es Ihnen? die Geduld vergeht mir, man eilte ihm zu Hülfe, es scheint mir verdächtig, es gereicht ihm zu Ehren, er erlag (bukkede under for) der Übermacht, es liegt mir daran eller es ist mir daran gelegen (det er mig magtpaaliggende) og andre lignende, er Verbets intransitive Charakter faa umiskjendelig, at Tngen, som har de almindelige grammatikalste Begreber, vil tage feil deraf.

5. Man øve sig i at fastholde det transitive eller intransitive Begreb i Sætninger som følgende:

Er schlug mich ins Gesicht og der Rauch schlug mir ins Gesicht; ich schnitt mich in den Finger og es schnitt mir ins Herz; er trank den Wein og er trank mir zu; das Sonnenlicht stach ihn in die Augen og das Geld stach ihm in die Augen; — ich dankte dem Bedienten og ich dankte den Bedienten ab (afstedigede); er folgt mir og er verfolgt mich; sie fluchte ihm og sie verfluchte ihn; er ging mir (an mir) vorbei og er ging mich vorbei (forbigik); — ich glaube dir og ich glaube deine Aussage; er ahmt mir nach og er ahmt meinen Gang nach; er lohnte (belønnede) mir mit Undank og er lohnt (lønner) seinen Diener gut; steuere deinem Zorne! og steuere das Boot!

Anm. Har det samme Verbum to aldeles forskjellige Betydninger, bliver det forskjellige Styrelsesforhold lettere at iagttage, saasom i: trauen, naar det betyder „troe“ og naar det betyder „vie“, — vergeben, „tilgive“ og „forgive.“

6. Man vogte sig for at henføre under Nr. 3 følgende Accusativ styrende Verber: fragen, bitten, grüßen, lehren, trösten, segnen, warnen, billigen; — mich hungert, mich friert; — es interessirt mich, ärgert, wundert mich, es verlangt mich (f. Er. zu wissen: jeg længes efter at v.), es reuet

mich, es dauert mich (= es thut mir leid): altsaa du dauerst mich (Du gjør mig ondt = det gjør mig ondt for Dig).

7. De med an og Ve sammensatte Verber styre i Neglen Accusativ. Altsaa: das geht mich nicht an; er sah, gaffte, schnaubte mich an; — ich bereue es; ich bedanke, bediene, behelfe mich; ich beneide dich (um etwas); ich beschwöre dich; er bedrohte mich o. s. fr.

Dog siges: es gehört mir an, es steht dir nicht an (austaaer), ich begegnete ihm, es bekam ihnen übel.

U n m. Da drohen, folgen styre Dativ, men bedrohen, befolgen Accus., maa man altsaa i Passiv siges: ich wurde bedroht, men mir wurde gedroht; mein Rath wurde befolgt, men meinem Rathe wurde gefolgt.

8. Mogle intransitive Verber kunne have et tilsyneladende Object, der sættes i Accusativ, som om det var et virkeligt Object, f. Ex.: ich gehe diesen Weg, es kostet einen Thaler, wiegt ein Pfund, er regierte ein Jahr, es dauerte einen Tag, er eilte die Treppe hinab, die Straße hinauf o. s. fr.

9. a. De Verber anklagen, beschuldigen, überführen (overbevise), überweisen, würdigen, berauben, entledigen, überheben (fritage) og entsetzen (assatte) styre det, man anklages for, overbevises om o. s. v. — i Genitiv, f. Ex. er wurde eines Diebstahls angeklagt, beschuldigt, überführt; er würdigte mich kaum eines Blickes; der Freiheit beraubt.

b. Paa samme Maade construeres reflexive Verber, der blot kunne bruges reflexivt, f. Ex. erbarme dich meiner (over mig); man hat sich seiner (ham) angenommen; er weigerte sich dessen; ich kann mich des Lachens nicht erwehren (bare mig for); man bemächtigte sich des Spiones.

Derimod f. Ex. ich beschäftige mich mit etwas, fordi dette Verbum kan have andet Object end det reflexive.

Undtagelser ere: ich sehne mich nach; ich bedanke mich für; ich beschwere mich über.

An m. Denne Regel gjælder naturligtvis heller ikke i de saa Tilfælde, hvor Reflexivet bliver Pensyusobject, f. Ex. ich darf es mir nicht aneignen, anmaßen.

10. I daglig Tale styre Accusativ, men i høiere Stil Genitiv: bedürfen, entbehren, erwähnen, genießen, pflegen (f. Ex. i Sygdom), wahrnehmen, schonen, vergeffen.

I daglig Tale siger man: ich gewöhne mich an, gedenke an (ihukommer), achte auf, harre auf, verweise aus; men i høiere Stil bruges tillige Genitiv.

An m. Es braucht (der behoves) styrer Gen. eller Accus.; es giebt (der gives) blot Accus., f. Ex. es braucht keines ferneren Beweises eller keinen ferneren Beweis. Es giebt Manchen, es gab (der gaves) Einen, es hat Viele (Acc.) gegeben. — Det danske Subject bliver nemlig Object, og „es“ Subject, altsaa Verbet altid Singularis og Activ; thi Talemaaden tænkes paa Tydsk som: det behøver, det giver (gav, har givet) med følgende Object.

11. Dürfen, können, mögen, müssen, sollen, wollen og lassen skal sættes i Infinitiv (hvor den danske Construction har Præt. Part.) efter et andet Verbunds Infinitiv, og det Samme kan finde Sted ved sehen, hören og lernen. Ex.: Ich habe es thun müssen (istedetfor gemust); ich hätte es sagen können; man hat ihn ins Gefängniß werfen lassen; (ich habe ihn tanzen sehen). — Derimod: ich habe es gekonnt, gewollt o. f. v.

An m. Det tydske Sprog foretrækker denne Construction, hvor den lader sig anbringe. „Zeg vilde have sagt det, — Du skulde have tiet“ og lign. kan vel oversættes ligefrem ved: „ich wollte es gesagt haben, — du solltest geschwiegen haben,“ men bør helst omskrives til: „jeg havde villet sige det, — Du havde skullet tie,“ altsaa: ich hätte es sagen wollen, — du hättest schweigen sollen. — „Zeg gad ikke have gjort det“ hedder saaledes bedre: „ich hätte es nicht thun mögen“ end „ich möchte es nicht gethan haben.“

12. a. Ved Verb. kommen bruges følgende Construction. „Han kommer gaaende, ridende etc.“ hedder: er kommet gaaende, gerittet etc. (isædelfor gehend, reitend); der Vogel kam geflogen.

b. Ved bleiben og haben sættes det danske Præs. Part. i Infinitiv, f. Ex. er blieb stehen, liegen, sitzen o. s. v.; sie hat Blumen am Fenster stehen. — Dgsaa finden kan bruges paa denne Maade.

13. Naar et Infinitiv staaer som Subject, udelades „zu“ f. Ex: Gott lieben ist der Menschen Pflicht; angreifen heisst nicht siegen.

Man siger ogsaa: er ging (fuhr, ritt) spazieren; er legte sich schlafen; er lernt tanzen; das nenne ich singen; Du machst mich lachen (Du saar mig til at lee); Du hast gut sprechen, lachen ic. (Du kan sagtens tale, lee o. s. v.).

14. Et Slags Gerundiv (Fut. Part. Pass.) udtrykkes ved at sætte Infinitivmærket „zu“ foran det flecterede Præs. Part., f. Ex.: das zu verkaufende Haus, ein abzuliefernder Brief, hochzuverehrender Herr Bürgermeister!

Ann. Det hedder nemlig: das Haus ist zu verkaufen (skal sælges, er tilsalgs), der Brief ist abzuliefern. — Mein Messer ist nirgends zu finden, altsaa: mein nirgends zu findendes Messer.

15. Om sammensatte Verber o:

Verber, der ere sammensatte med en Præposition, et Adverbium eller anden Partikel.

Wgte sammensatte kaldes de, hvis Partikel er i alle Tilfælde uadskillelig forbunden med Verbet, (f. Ex. ich widersehte mich), hvilken Uadskillelighed tilkjendegives i Præt. Part. ved at bortkaste Forstavelsen „ge“ (f. Ex. ich habe mich widerseht) og i Infinitiv ved at sætte „zu“ foran Partiklen (f. Ex. sich zu widersehen).

Uægte sammensatte kaldes de, hvis Partikel i visse Tilfælde adskilles fra Verbet, nemlig i Præter. Partic. ved „ge“ (abgeschlagen), i Infinitiv ved „z u“ (abzuschlagen) og i Hovedsætningers Præs. og Imperf. Activ, samt altid i Imperativ (efterdi imperativiske Sætninger altid ere Hovedsætninger), ved at sættes bagefter Verbet, f. Ex. ich schlage ab, schlug ab, schlänge ab; schlage mir meine Bitte nicht ab!

Derimod: wenn (dass, weil) ich abschlage; die Bitte, welche er abschlug, ic., fordi det er Bisætninger (afhængige Sætninger); — altsaa ogsaa i Præs., Part. abschlagend.

A. Partiklerne *de, ge, emp, ent, er, ver, zer* og Præpos. *wider* (imod) danne altid en ægte Sammensætning. *Abverb. wieder* (igien) danner kun i *wiederholen* (gjentage) en ægte Sammens., — ellers uægte, f. Ex. *ich wiederholte es*; derimod: *ich erkaunte ihn wieder* (gjenkjendte) o. s. fr.

B. Præpositionerne *durch, über, um, unter* og *hinter* danne ifølge Verbets Betydning snart en ægte, snart en uægte Sammensætning. Sammensætningen med disse er nemlig uægte i intransitive Verber (f. Ex. *der Vorschlag fiel durch*), samt i transitive Verber, naar Spørgsmaalet „*hvor igjennem (wodurch), hvorover, hvorom, hvorunder* og bagved hvad i Forbindelse med hele Sætningen“ giver nogen tilfredsstillende Mening. I modsat Fald er Sammens. ægte.

Altsaa: *die Kugel ist durchgeschossen, men die Mauer ist durchschossen*; *das Wasser überzugießen, men den Tisch zu übergießen*; *sie wickelte die Bänder um, men sie umwickelte den Hut mit Bändern*. — Fremdeles: *Cicero überlebte Cæsar*; *Cæsar wurde mit 23 Dolchstichen durchbohrt*; *Seeland ist mit Wasser umgeben*; *unterschreibe den Brief*. (Det giver nemlig ingen Mening at spørge: „*worüber lebte Cicero Cæsar? wodurch wurde Cæsar gebohrt?*“ o. s. fr.).

C. Alleandre Præpositioner, Adverbier og Partikler end de under **A** og **B** nævnte (f. Ex. an, aus, auf, nach, ein, fort, nieder, ab, dar, empor o. s. v. o. s. v.) danne altid en uægte Sammensætning. Kun **voll** i Betydning af „tilende“ (f. Ex. vollbracht) og **miß** — med Undtagelse af Præt. Partic., der bruges paa begge Maader, — danne en ægte Sammensætning.

16. Om Coniunctiv.

Coniunctiv bruges overhovedet til at udtrykke noget Uvist og Ubestemt eller til at betegne et Udsagn som kun relativt gyldigt, som gyldigt under en vis Betingelse, med Hensyn til noget Andet, under en given Forudsætning.

I mange Tilfælde kan een og samme Sætning staa i Coniunctiv eller Indicativ, alt efter som den Talende (Skriveren) tænker sin egen Tanke eller ønsker den opfattet. Han nuancerer da Meningen og Foredraget ved Valget af Conj. eller Indic., alt efter som han vil fremstille Udsagnets Gyldighed som mere eller mindre afhængig eller uafhængig af noget andet Sagt eller Tænkt.

Der er derfor intet Punct i den tydske Syntax, hvis forstandige Anvendelse i høiere Grad beroer paa en selvstændig klar Tænkning, end Coniunctivet, — men heller intet Punct, hvor større Vilkaarlighed hersker. Nogle Forfattere bruge langt flere Coniunctiver end andre; og det er næsten umuligt at give saa bestemte Regler derfor, at de kunne omfatte alle Tilfælde.

I Exemplet: „Woher weißt du, daß ich der Verfasser sei?“ lader den Talende det henstaae som uvist, om han virkelig er Forfatteren; — men siger han: „woher weißt du, daß ich der Verfasser bin?“ saa indrømmer han det med det samme. Det Sidste kan opløses i to selvstændige Sætninger (∴ jeg er Forfatteren; men hvoraf veed Du det?), — det Første ikke.

A. I Almindelighed staaer derfor en afhængig Sætning i Coniunctiv, naar det, den udsiger, er saaledes underordnet og betinget ved det, der udsiges i Hovedsætningen, at Tankeforbindelsen ikke tilstøder en saadan Oplosning i to selvstændige Udsagn.

Der er saaledes langt større Grund til Coniunctiv, naar man siger: „ich zweifle (eller ich glaube nicht), daß er der Urheber sei,“ end naar man siger: „ich zweifle nicht (eller ich glaube), daß er der Urheber sei.“ I sidste Tilfælde kan Sætningsforbindelsen fra den Talendes Standpunkt til Nød opløses i to selvstændige Udsagn (i første Tilfælde ikke), og han vilde bruge Indicativ, naar han vilde accentuere sin Vissheds Grad.

U n m. Ved afhængige Spørgesætninger gjentage sig de samme Forholde, skjøndt ovennævnte Oplosning i selvstændige Udsagn ikke lader sig foretage directe, men kun ved et Tankerperiment. Coniunctivet er nødvendigt i: „ich weiß nicht, wer der Urheber sei“, — men ikke i: „ich weiß, wer der Urheber sei (ist).“

B. Naar derfor Hovedsætningen indeholder et Haab, en Frygt, en Tvivl, et Raad, en Anmodning, et Ønske, en løs Mening, Yttring eller Formodning (og lignende Forestillinger), hvis Gjenstand udsiges i Bisætningen, bør man næsten altid sætte dennes Verbum i Coniunctiv, fordi Afhængighedsforholdet her sædvanlig er uopløseligt. Utsaa: Ich rathe (befehle) dir, daß du schweigst; ich hoffe (wünsche ic.), daß man die Räuber ergreifen werde; seine Furcht (Vermuthung ic.), daß man die Abrede vergessen habe, scheint sich zu bestätigen.

U n m. a. Et ligesaa uopløseligt Afhængighedsforhold finder Sted i Sætninger som: er gebedete sich, als ob er Geister sähe; — sein Verlust war größer als daß er ihn tragen könnte, o. lign.

U n m. b. Sætninger, som atter ere afhængige af saadanne, staae ligeledes i Conj., f. Ex.: Man glaubt, sie fürbe vor Ärger niß, weil Keiner um sie würde.

C. Naar i en Objectſætning Conjunctionen „daß“ udelades, sættes Verbet altid i Coniunctiv, selv om det ellers ikke behøvedes, f. Ex. ich weiß, er sei der Urheber; er sagt, er habe kein Geld.

U n m. Ordstillingen bliver i dette Tilfælde som i en Hovedſætning, og Verbet staaer i Almindelighed (forſaavidt ingen Miſforſtaeſe derved ſkulde opſtaa) i Præſens og Perfectum, hvor det danſke Sprog har reſp. Imperfectum og Plusquam., f. Ex. er ſagte, er wolle (werde) ſelbſt kommen; Napoleon glaubte einen Augenblick, er habe die Schlacht verloren.

3 Exemplet under B U n m. b vilde derimod Præſens Conj. give en anden Mening.

D. Ogsaa Hovedſætninger sættes i viſſe Tilfælde i Coniunctiv. Dette gjælder navnlig: a) optativiſke Sætninger og b) conditionale Udfagn, der omſkrives conjunctiviſt.

a. Optativiſke Sætninger, f. Ex. Gott ſei uns gnädig! es lebe der Kaiſer! (Denne Form almindeligt kaldet 3die Perſons Imperativ). Ligeledes: daß (gib) ſie doch bald kämen! eller: kämen ſie doch bald! eller: möchten ſie doch bald kommen! — Mögeſt du nie den Tag erleben! Wäre er doch nie dahin gegangen!

b. Conditionale Udfagn, idet nemlig Imperf. Conj. bruges iſtedetfor Fut. abſol. condit. og Plusquam. Conj. for Fut. exact. condit. Altsaa: Ohne deinen Beistand wäre er verloren (= würde er verloren ſein); — ohne Preußens Zwischenkunft hätten wir schon lange Frieden gehabt (= würden wir Frieden gehabt haben); — er hätte nie ungelegener kommen können (vilde aldrig have kunnet komme ubeleiligere = kunde aldrig være kommen ub.); — ich könnte es dir wohl ſagen; — wer wäre ſo unbarmherzig geweſen?!

Oſte er en betingende Biſætning underforſtaaet; og tilføies denne, da ſtaaer begge Sætninger (baade den betingende og den betingede) i Conj., f. Ex. Wäre Preußen nicht dazwi-

schon gekommen, hätten wir schon lange Frieden gehabt. Ich hätte es dir sagen können, wenn ich es hätte sagen wollen. Es wäre besser gewesen, hättest du ein Bißchen Geduld gezeigt.

U n m. Sætninger som: wären Sie doch nur meinem Rathe gefolgt! — Hätte ich nur daran gedacht! o. lign. kunne baade forklares som optativiske Sætninger og som betingende Forsætninger med underforstået Efterætning.

E. Ikke blot det conditionale Hjælpeverbum würde, men ogsaa sollte og wollte lader sig undertiden opløse i Hovedverbets Conjunctiv, saasom: Ich eiste, damit ich nicht zu spät käme (= kommen sollte). Es war ihr daran gelegen, daß davon nicht gesprochen würde (= gespr. werden sollte). Ich gäbe gern mein halbes Vermögen (= wollte m. b. B. geben), wenn es helfen könnte. Ich wünschte, daß du hier bliebest (jeg vilde ønske, at Du vilde blive her).

F. Endog en heel Række af sideordnede Sætninger, et heelt sammenhængende Foredrag, kan staae i Conj. (det saakaldte indirecte Foredrag), f. Ex. Er antwortete: er habe (hätte) nichts als die Wahrheit gesagt; wer daran zweifle, könne ja die Sache untersuchen; er wolle nur auf das einzige aufmerksam machen, daß ic., — og saa fremdeles hele Historien, der endog kan være afbrudt ved Punctummer.

Pronominer.

I. Det personlige Pronomen den og det udtrykkes ved han (er), hun (sie) eller det (es), alt efter som det vedkommende Substantiv er Mascul., Foemin. eller Neutr. Om der Tisck siges altsaa er, om die Stadt sie, om das Buch es o. s. fr.

2. Den og det (Plur. de) er et demonstrativt Pron., naar en relativ Sætning er afhængig deraf, og udtrykkes da ved derjenige eller der (Genit. dessen). Altsaa: diejenigen (eller die), welche es gesagt haben, — men sic haben es gesagt.

3. De possessive Pronominer bruges istedetfor det manglende Genitiv af de tilsvarende personlige Pronominer — 3: Eiendoms-Pronomen træder istedetfor Eiendoms-Casus. Af de danske personl. Pron. mangle kun jeg, du og vi Genitivformen, istedetfor hvilken altsaa de possessive Pr. min, din og vor træde. I det tydske Sprog derimod mangle alle de pers. Pron. et egentligt Genitiv; thi de almindeligt saakaldte Genitiver „seiner“ (af er), „ihrer“ (af sie) o. s. v. ere intet Eiendomsbegreb, men kun Former, der bruges efter Ord, som styre Genitiv 3: de ere ikke det danske hans, hendes, deres etc., men ham, hende, dem etc., f. Ex. anstatt seiner, meiner — erbarmet euch ihrer, unser o. s. v. Derfor udtrykkes ikke blot min, din og vor, men ogsaa de selvstændige Genitiver hans, hendes, Ederes og det personlige deres paa Tydsk ved possessive Pronominer, der rette sig i Kjøn, Tal og Casus efter det hosstaaende Substantiv.

Anm. Baade „hendes og deres“ udtrykkes ved ihr, ligesom baade „hun og de“ udtrykkes ved sie.

4. Den tilfældige Lighed i Lyden af det danske „sin“ og det tydske „sein“ forleder let Den, der ved at tale eller skrive Tydsk tænker paa Dansk, til ogsaa at oversætte „sin“ ved „sein“, naar Subjectet er Foemininum, — til f. Ex. at sige „die Sonne warf seine Strahlen“ istedetfor „die Sonne warf ihre Strahlen“. Sagen er: det tydske Sprog har ingen særegen Form for det reflexive Possessiv-Begreb (det danske sin, sit, sine), men udtrykker det, eftersom Subjectet er Masc., Foem. eller Neutr., ved sein (hans), ihr (hendes) og Neutrum sein. „Er nahm seinen Hut, sie nahm ihren

Hut" er altsaa egentlig: „han tog hans Hat, hun tog hendes Hat“, og det vil beroe paa den øvrige Sammenhæng, om dette seinen og i hren skal gaae paa en Anden eller paa Subjectet er og sie og saaledes faae Betydning af det danske sin.

Altsaa: er verbarg sein (hans = sit) Gesicht; sie verbarg ihr (hendes = sit) Gesicht; das Kind verbarg sein Gesicht. — „Solen kastede sine Straaler“ maa altsaa tænkes paa Tydsk saaledes: hun (die Sonne) kastede hendes Straaler = die Sonne warf ihre Strahlen.

5. Af Nr. 1 og Nr. 4 følger, at det personlige „dens og dets“ ligeledes udtrykkes ved Possesivverne sein, ihr, sein. Er Taler altsaa om der Baum, hedder „dets Rod“ seine (hans) Wurzel; er Taler om die Stadt, hedder „dens Navn“ ihr (hendes) Name; og er Taler om en Gjenstand, der er Neutr., hedder „dens og dets“ ligeledes sein (der altsaa svarer baade til er og es).

6. Naar et possessivt Pron. staaer som Prædifikatsord eller paa anden Maade enestaaende, bruges Formen der (die, das) meinige, deinige, seinige, ihrige, unfrige, eurige, f. Ex. Hier ist mein Pferd, wo ist das deinige? Ich bin Herr meines Eigenthumes, ihr des eurigen.

Istedetfor der meinige o. s. v. bruges ogsaa Formen: der (die, das) meine, deine, seine, ihre, unsere, eure — eller Formen: meiner (meine, meines), deiner, seiner, ihrer, unserer, eurer. Man kan altsaa sige baade: der Tisch ist der meinige, der meine og meiner — baade: das Haus ist das unfrige, das unsere og unseres.

Ann. Den sidste af disse Former (Endelsen er, e, es) antage ogsaa ein og kein som enestaaende, f. Ex.: Einer hat es gesagt; keiner von den Fremden; eines, keines (contraheret ein, kein) von den Kindern; ein Mal eins ist eins; kein von beiden (= ingen af Delene).

7. Baade Relativet og Demonstrativet „der, die, das“ er et selvstændigt (substantivist) Begreb, der kun kan bruges enestaaende. Relativet *welcher* og Demonstrativet *der* jensige ere adjectiviske Begreber, der kunne bruges baade enestaaende og i Forbindelse med et Substantiv. Dog kan det relative Genitiv „*hvis*“ kun udtrykkes ved *dessen*, *deren* (aldrig *welches*, *welcher*).

8. Demonstrativet „*der, die, das*“ bruges i en vis Forbindelse istedetfor et udeladt Substantiv med Artikel. Paa Dansk siger man f. Ex.: „er denne Bog din eller din Søsters?“ Paa Tydsk hedder det: „ist dieses Buch das deinige oder das (nemlig das Buch) deiner Schwester?“

Det er egentlig Artiklen, der bliver staaende som Styrelse og saaledes forvandlet til demonstr. Pron.

9. Det relative Pron. kan ikke, som i Dansk, udelades, naar det staaer som Object eller med en Præposition. „Manden, jeg saae, — Konen, jeg talde med“, etc. skal altsaa hedde: *der Mann, den ich sah, — die Frau, mit welcher ich sprach*, ic.

Anm. a. Det danske spørg. Pron. „hvem“ bruges i Dativ og Accusativ relativt, naar det henviser til en Person. Dette vogte man sig for at efterligne paa Tydsk! Ikke blot i Exmpl.: „Bogen, i hvilken jeg læste“, men ogsaa i: „Manden, med hvem jeg talde“ skal *der* eller *welcher* bruges. — *Wer* kan kun bruges relativt paa den nedenfor (Nr. 13 Anm. a og b) udviklede Maade.

Anm. b. Dertmod bruges *was* relativt istedetfor *das* eller *welches* efter Pronominalneutra, f. Ex. *das, was — alles, was — nichts, was* o. lign.

10. Ogsaa visse Pronominer, navnlig ubestemte, kunne styre Genitiv (analogt med Nr. 1 under Substantiver), f. Ex. *einige, mehrere, viele meiner Freunde*.

Dog bruges ligesaagodt *von*, f. Ex. *die Verschwornen, deren* eller *von welchen* (*von denen*) *viele* zugegen waren.

Man siger unser einer eller einer von uns; es waren ihrer viele eller viele von ihnen, o. lign.

U n m. Det Samme gjælder Esford, f. Er. zwei meiner Pferde eller zwei von meinen Pferden.

11. Det er mig, det er Dig o. s. v. hedder paa Tydsk: ich bin es, du bist es, wir sind es, — sind Sie es? o. s. fr.

Naar Sie bruges i Tiltale til en enkelt Person, sættes Prædikaten dog i Pluralis (det vilde ellers komme til at betyde hun); og i Imperativ sættes da altid Subjectet Sie til. „Di! Tal! Hav den Godhed!“ (naar det siges til En, man tiltaler med De) hedder altsaa: Schweigen Sie! Sprechen Sie! Haben Sie die Güte! — Og er Verbet reflexivt, saasom i: „Sæt Dem ned! Tag Dem iagt!“ hedder det: Setzen Sie sich nieder! Nehmen Sie sich in Acht! o. lign.

12. „Jeg, som saa ofte har sagt det; Du, som har bedraget os; vi, som o. s. v.; I, som o. s. v.“ hedder paa Tydsk: ich, der ich es so oft gesagt habe; du, der du uns betrogen hast; wir, die wir etc.; ihr, die ihr etc. — Dette gjælder kun om 1ste og 2den Person.

13. Es, baade som det pers. Pron. „det“ og i Betydning af den danske Partikel (ubestemte Adverbium) „der“, bruges ofte, hvor det ikke bruges i Dansk, f. Er. a) Er ist es nicht werth, daß man ihm helfe; ich habe es immer gesagt, daß du etc. (altsaa som Bebudelse af en Sætning); Li-geledes: er wurde, wie er es wünschte (som han ønskede); zum Deputirten erwählt. b) Es lebe der Kaiser! Es wollten ihn die Diener nicht einlassen.

U n m. a. Dog kan es i sidstnævnte Betydning kun staae i Begyndelsen af Sætningen. Altsaa: es waren auf dem Markte Viele versammelt, — men: auf dem Markte waren (vare der) Viele versammelt. Det danske. hvo der (hvo af dem der), hvad der, hvor der, hvilke der, at der o. lign. hedder altsaa blot: wer, was, wo, welche, daß etc.

U n m. b. Heraf følger igjen, at ogsaa det med det relative „hvo der — hvad der“ *) eensbetydende „den, som“ — „det, som“ udtrykkes paa Tydsk ved *wer, was* (= derjenige, welcher — das, was).

Præpositioner.

1. Grundbetydningen af *aus* er „udaf“ (er kam aus dem Hause). Derfor betegnes ogsaa Bevæggrunden, Aarsagen, Oprindelsen (o: Kilden, hvoraf en vis Virkning udspringer) ved *aus*, f. Ex. es entstand aus Irrthume; es ist aus Gold gemacht; aus Geiz und aus keiner anderen Ursache trank er nur Wasser.

Dog bliver Aarsagen til en intransitiv Tilstand (= formebest.) ofte udtrykt ved *vor*, f. Ex. „vor Freude brüllend steht der Löwe da“; er heulte vor Wuth, erblich vor Zorn, starb vor Hunger, erstarrte vor Kälte.

Altsaa: er machte es (o: en bestemt Handling) aus Furcht, men er zitterte vor Furcht.

2. Med Undtagelse af de her nævnte Tilfælde udtrykkes det dansk „af“ (og „fra“) i Almindelighed ved *von*, hvilken Præposition paa den anden Side bruges i mange Tilfælde, hvor vi paa Dansk bruge andre Præpositioner (for, paa, om), f. Ex. von etwas befreien, von etwas sprechen, ein Kind von drei Jahren, öftlich von der Stadt.

*) (Dette „der“ er ingenlunde det relative Pron., men kun en Partikel, et Slags ubestemt Adverbium, der bruges som Supplement, naar det spørgende Pron. *hvo* og *hvad* bruges relativt eller indirect spørgende i Nominativ. Den Form „hvo, som“ — „hvad, som“, der ved en Misforstaaelse af dette Begreb har indsnegget sig i vort Sprog, er derfor aldeles urigtig.)

3. Grundbetydningen af vor er „foran“ eller „fremfor“. Næsten overalt derfor, hvor denne Grundbetydning kan fastholdes i Sætningen, oversættes den danske Præp. „for“ ved vor. Altsaa ikke blot: ein Tisch steht vor der Thür, — er war mir lieb vor allen andern (hvor vi ogsaa paa Dansk sige foran og fremfor); men ogsaa: er wurde vor den Richter geführt, — es geschah vor meinen Augen, — Vorzug vor einem (i Betydning af „fremfor“ altid med Dativ); — fremdeles: hüte dich vor ihm! zittere vor der Vergeltung! fliehe vor, schäme dich vor ihnen! Ekel vor, Furcht vor jenem Menschen; i hvilke sidste Exempler baade Præpositionens Balg og Dativstyrelsen kan forklares ved at supplere: „befindende Dig“ foran ham (det) „saa“ vogt Dig, skjælv, fly, skam Dig o. s. fr.

3 andre Betydninger hedder „for“ i Almindelighed für.

4. Grundbetydningen af Propositionen an er et Begreb, der svæver paa Grændsen af auf og bei, — saa man vel i Almindelighed kan sige, at det danske „paa“ oversættes ved an, naar det nærmer sig noget Betydningen af „ved“, og at det danske „ved“ oversættes ved an, naar det nærmer sig noget Betydningen af „paa“. — 3 Betydning af „ved“ betegner „an“ da et nærmere, bestemtere Forhold end bei (der saaledes danner en Mellemting mellem an og neben) og i Betydning af „paa“ derimod en løseligere overfladisk Berøring end auf (ovenpaa). Altsaa: ich schreibe an Pulte; der Stock steht beim Pulte; (der Tisch steht neben dem Pulte). Ein Häuschen liegt am Hügel = et Sted paa eller ved Høien; auf dem Hügel = ovenpaa Høien. Der Mantel hängt an der Wand (ich hänge ihn an die Wand).

Men ogsaa det danske til, i, af og flere Præpositioner udtrykkes undertiden ved an, saasom: an einen Freund zu schreiben, an der Spitze des Heeres, Schuld an etwas haben, Theil an etwas nehmen, an einer Krankheit zu sterben, ich erinnerte ihn an seine Pflicht; reich (arm) an etwas.

5. „Imod“ kan altid udtrykkes ved gegen; men wi-
der kan kun bruges om en Modstand. Altsaa baade:
er handelt wider og gegen meinen Befehl; men kun:
Wohlthaten gegen Einen, — gegen Westen o. s. fr.

Midlet, hvorved (hvorigjennem) Noget skeer, udtrykkes
ved durch, f. Ex. durch List und Gewalt schwang er sich
zur Regierung empor.

„Til“ et bestemt Sted hedder nach, f. Ex. er ging
nach der Stadt.

Grundbetydningen af „um“ er omkring (f. Ex. er reiste
um die Welt) og bruges uegentlig kun i: ich bitte um,
ich frage um (ogsaa nach), ich bekümmre mich um, wette
(würfste u.) um etwas, — samt i enkelte Betydninger, hvor
man paa Dansk bruger en anden eller slet ingen Præposi-
tion, saasom: Verdienste um (af) das Vaterland; um ein
Mädchen zu werben (frie til); um vier Uhr eller um Uhr vier
(kl. 4); um (ved) die siebente Stunde; um (for) diesen
Preis; um einen Zoll zu kurz, um eine Elle höher; um's
Leben kommen og bringen; Einen um etwas beneiden.

U n m. a. Bis (indtil) kan ikke staae som Præposition uden
foran indeclinable Ord, altsaa nomina propria og Tal, saasom:
bis Viburg, bis zehn. I andre Tilfælde maa det som et Adverb.
forbindes med nach, zu, an, auf, f. Ex. bis nach der Stadt.

U n m. b. Præp. „forbi“ udtrykkes paa Tydsk saaledes: er
ging an (eller vor) dem Thore vorbei (eller vorüber). Dog
kan an (vor) udelades, f. Ex. er ging mir vorbei, — hvorved
Adv. „vorbei“ bliver analogt med entgegen, gegenüber, gemäß og
zuwider, der i Grunden ere Adverbier.

6. Fra Formlæren forudsættes det bekjendt, at de Præ-
positioner, der styre baade Dat. og Accus., i Almindelighed
fordre Dativ, naar der betegnes en Hvilse (paa Spørgsmaalet
hvor?) og Acc., naar der betegnes en Bevægelse eller Ret-
ning henimod.

Men ofte er dette Begreb meget skjult tilstede og derfor vanskeligt nok at estervise, f. Ex. in alle Ewigkeit nicht, er ist in das Mädchen verliebt, es ist in mehrere Theile getheilt; (— ved at omskrive Berbet i Præsens, vil man lettere forklare sig denne Snyrelse).

Naar a u f og ü ber bruges i uegentlig Betydning (o: i anden Betydning end ovenpaa, ovenover), styre de i Reglen Accusativ, f. Ex. auf diese Weise, ich verlasse mich auf dich, ich habe über diesen Gegenstand gedacht, ich höre Vorlesungen über die Mathematik, über Einen klagen, — hvilket for det meste lader sig forklare som en Tankens eller Bestjef-tigelsens Retning henimod Gjenstanden. Dog styrer „a u f“ Dativ om at spille paa Instrumenter (auf der Flöte spielen). Ligeledes: „es beruht auf mir,“ samt andre Verber med Forstavelser „be“.

De øvrige have forholdsviis mindre Tendens til Accusativ; ja man siger endog: sich an einem rächen, an der Thür klopfen; ligeledes arbeiten an, nagen an, zweifeln an med Dativ. Fremdeles fürchte vor, hüte dich vor med Dativ (see Nr. 3).

7. Præpositioner kunne i Reglen ikke, saaledes som i Dansk, styre Infinitiver og Sætninger. Det lader sig kun gjøre med statt zu, ohne zu og um zu (med følgende Infinitiv), hvilket i virkelige Sætninger bliver statt daß, ohne daß (og damit), f. Ex. statt, ohne eller um seinen Wunsch zu erfüllen; — statt daß, ohne daß, (damit) ich seinen Wunsch erfüllte.

Alle andre Præpositioner maae i dette Tilfælde enten a) ganske udelades — eller b) forandres til det tilsvarende Adverbium (auf til darauf, über til darüber, zu til dazu o. s. v.) — eller c) det følgende Infinitiv (eller Bisætningsverbum) maa forandres til et Substantiv, der styres af Præpositionen — eller d) man maa danne en ny Conjunctionsætning.

„Dau lod sig ikke afholde fra at lære de gamle Sprog“ kan saaledes udtrykkes paa følgende Maader: a) er ließ sich nicht abhalten, die alten Sprachen zu erlernen; b) er ließ sich nicht davon abhalten.

die alten Sprachen zu erlernen; c) er ließ sich von der Erlernung der alten Sprachen nicht abhalten. (Den fjerde Maade lader sig ikke ret, vel anvende ved dette Exempel).

Fremdeles: „Jeg lo over, at Du blev forlegen:“ a) ich lachte, daß Du verlegen wurdest; b) ich lachte darüber, daß Du verlegen wurdest; c) ich lachte über deine Verlegenheit; d) ich lachte, weil Du verlegen wurdest.

U m. Kan der af det syrede Infinitiv dannes et infinitivisk Verbal-Substantiv, bruges i Almindelighed bedst den tredie Maade. Altsaa „til at danse, i at læse, ved at synge, af at lobe:“ zum Tanzen, im Lesen, durch's (beim) Singen, vom Laufen.

Adverbier.

1. „Hin“ betyder derhen (dort), „her“ herhen (hier). I de hermed sammensatte Adverbier betegner hin en Hjer-nelse fra, her en Nærmelse til den Talende. Jeg siger: „geh' hinein!“ naar jeg selv staaer udenfor Døren, — „komm herein!“ naar jeg selv er indenfor. Og saaledes ogsaa hinaus og heraus, hinunter og herunter o. s. fr.

2. Herum betegner „omkring i en Rundkreds,“ f. Ex. er geht um den Tisch herum; um her „hif og her omkring,“ f. Ex. er geht in der Stube umher. Dog bruges herum ei sjelden i begge Betydninger.

3. Sehr bruges kun i Betydningen af „saare,“ f. Ex. sehr groß, sehr viele. Ellers oversættes „meget“ ved viel, f. Ex. viel größer, viel zu groß.

4. Naar „da“ betyder „derpaa,“ hedder det paa Tydsk dann, f. Ex. dann kam er. Er det den fort betoneede Partikel (ubestemt Adverb.), f. Ex. i „saa tal da! naa saa kom da!“

det skulde da være, at o. s. fr.,“ hedder det denn; altfaa: so rede denn! ist es denn möglich! zc.

Anm. Grundbetydningen af denn er „thi.“

Conjunctioner.

1. Naar „da“ bruges som Tidsconjunction, hedder det als, som Aarsagsconjunction da (= weil). Altfaa: als er kam = dengang han kom; da er kam = efterdi han kom.

2. Als i Betydning af „som“ er kun en Appositionsbetegnelſe (og kan oversættes ved „i Egenſkab af“); wie betyder „ligesom.“ Altfaa: als Prediger muß er so reden; men: er redet wie ein Prediger.

Anm. a. Als betyder ogsaa „end“ og „uden,“ f. Ex. größer als, nichts als. Man maa blot vogte sig for at forvekle dette Begreb „uden“ med Præpositionen „uden“. Als i eben so groß als, größer als og nichts als er i det Tydske ganske det samme Begreb, tænkt aldeles paa samme Maade, omendſkjøndt vi paa Dansk bruge tre forskjellige Ord (som, end, uden).

Anm. b. „End“ oversættes ved denn (for Belydend's Skyld), naar „als“ i samme Sætning forekommer i en anden Betydning, f. Ex. er war liebenswürdiget als Studiosus denn als Cancellirath.

3. „Naar“ hedder som Adverbium (= paa hvilken Tid) wann, som Conjunction wenn (sælleds Udtryk for naar, dersom, hvis, ifald).

Wann bruges derfor altid i Spørgesætninger, baade directe og indirecte. Altfaa: wann reiste er? ich weiß nicht, wann er reiste; — derimod: wenn er gereiset ist, wird

man wieder athmen können. Fremdeles: wenn (dersom) du es nicht gutwillig thust, wird man dich zwingen.

4. „Men“ efter en Negation (nicht, kein og lign.) oversættes ved sondern; ellers aber. Altsaa: er ging nicht, sondern lief; er ging, aber kam zu spät (eller bedre: kam aber zu spät).

Som Betegnelse af en Hovedovergang bruges ofte allein istedetfor aber.

Skolefterretninger

for

Maret 1850—1851.

I. Disciplene.

Skolen har i det tilbagelagte Aar lidt en forholdsvis betydelig Afgang i Discipeltal, deels ved adskillige ikkestuderende Disciples Overgang til deres Bestemmelse, deels ved en for Skolen usædvanlig talrig Dimission til Universitetet. Det fandtes nemlig, da den endelige Overgang til Skolereformens fuldkomne Gjennemførelse forestod, ønskeligt, at de efter den ældre Plan underviste Disciple ikke tilbageholdtes i den øverste Klasse; men for at dette kunde skee, maatte Fordringerne til Dimittendernes Kundskab som Betingelse for Dimissionen nedsættes saameget, som muligt.*)

I Juli 1850 talte Skolen 50 Disciple, hvoraf 7 bleve dimitterede til Universitetet, nemlig Sophus Theodor Krarup Smith (Søn af Birkedommer Smith paa Fens), Frederik Annius Marius Dillgaard (Søn af Procurator Dillgaard i Skive), Frants Frederik Sophus Bretton (Søn af Kammerherre, Stiftamtmand Baron

*) Denne Fremgangsmaade retfærdiggjøres ved den Betragtning, at Skolen ikke kunde nægte de ikke dimitterede Abiturienter Ret til at forblive i den, hvorved den øverste (6te) Klasse i nærværende Skoleaar vilde komme til at bestaa af 3 Partier med indbyrdes ulige Læretid og Fremgang, af hvilke det yngste, der skulde forberedes til efter Skoleaarets Ende at opflyttes i den nye, syvende, Klasse og udgjoredennes første Stamme, maatte undervises efter særegne Pensyn.

	Udar- beidelse i Mo- der- maalet.	Latin.	Latinus Etii.	Græc.	He- braist.	Reli- gion.	Geogra- phie.	Hi- storie.	Arith- metik.	Geome- tric.	Tydsf.	Frans.	Soved- Character.
Sophus Smith . .	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.	laud.	laud.	laud.	laudabilis.
Wlfgang	laud.	laud.	n. cont.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	haud illaud.
Sophus Bretton .	laud.	h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	laud.	laudabilis.
Sannibal Hoff . .	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	ld. p. c.	laud.	haud illaud.
Emil Olsen	laud.	h. ill.	n. cont.	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	haud illaud.
Peter Bay	h. ill.	h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	haud illaud.
Chr. Frost	h. ill.	h. ill.	n. cont.	h. ill.	h. ill.	n. cont.	h. ill.	h. ill.	n. cont.	h. ill.	laud.	laud.	haud illaud.

Bretton), Hannibal Hoff (Søn af Districtslæge Hoff i Viborg), Emil Johannes Disen (Søn af Skolens Rector), Peter Birch Bay (Søn af afdøde Proprietair Bay til Bistum) og Christian Jeppesen Frost (Søn af Kjøbmand Frost i Thisted). Deres Characterer ved examen artium ere anførte paa vedføjede Tabel. Desuden bleve 2 Disciple ved Enden af Skoleaaret 1849—50 udmeldte af Skolen: Carl Emanuel Randrup ved Faderens Forslyttelse til et andet Kald og Gustav Leopold Hoff for at overgaae til en forandret Bestemmelse.

Ved Begyndelsen af Skoleaaret 1850—51 og i Løbet af dette optoges 6 Disciple, nemlig: Wilhelm Carl Chr. Schousboe, Fredr. Wilh. J. A. Boye, Wilhelm Emil Wedde, Charles Conradt Ekeroth, Loren Balle, August Gottlieb Wilhelm Kühnell. Derimod ere følgende Disciple i Løbet af samme Skoleaar blevne udmeldte af Skolen: Jacob Beder for at overgaae til anden Bestemmelse, Charles Ekeroth, ved Faderens Forslyttelse, og Ivar Holm, for at dimitteres privat. Desuden de ikke-studerende Disciple: Joh. E. Michelsen, Thomas Møller, Niels A. Buchwaldt, Sally Philipsen.

Skolen har saaledes nu (i Juni 1851) 40 Disciple, som paa følgende Maade ere fordeelte i Klasserne:

VI Klasse.

- A. 1. Hans Daniel Nielsen (afdøde Forpagter Nielsen).
2. Carl Nicolaus Christensen (Procurator Christensen i Lemvig).

3. William Johan Hoff (Districtslæge Hoff i Viborg).
 4. Frederik Benedict Møller (Provst Jens Møller i Breum).
- B.**
1. Michel Kjeldsen (Proprietair Kjeldsen til Lynderupgaard).
 2. Johannes Frederik Spleth (Provst Spleth i Smorup).
 3. Ole Strøm Thorsen (Amtstuefuldmægtig og Forligelsescommissair Thorsen i Viborg).
 4. Nicolai Thura Krarup (Provst Krarup i Ulfborg).
 5. Peter Christian Schiøtt Bagger (Apotheker Bagger i Viborg).
 6. Julius Christopher Wilhelm Schousboe (Pastor Schousboe i Oddense).

V Klasse.

1. Marcus Achthon Wesenberg (Overlærer Mag. Wesenberg).
2. Jens A. Dybdahl (Skolelærer Dybdahl i Selde).
3. Claus Fries Hornemann (Pastor Hornemann i Durup).
4. Hans Christian Mygind (Pastor Mygind, nu i Randlev).

Ikke-studerende:

5. Emil Holger Buchwaldt (Kjøbmand Buchwaldt i Viborg).

6. Frederik Andreas Kæll (Boghandler Kæll i Viborg).

IV Klasse.

1. Georg Henningsen (afd. Hattemager i Viborg G. Ch. Henningsen).
2. Christian Julius Thorup (Kjøbmand og Procurator Thorup i Skive).
3. Heinrich Christian Rasborg Sørensen (Landsmaaler Sørensen, Eier af Kallestrup).
4. Julius Harthausen (Kammerjunker v. Harthausen, Herredsfoged i Lysgaard Herred).
5. Georg Brahm (Pastor Brahm i Tæbring paa Morsøe).
6. Dve Gedde (Capitain Chr. v. Gedde i Viborg).

III Klasse.

1. Ingvar Henrik Severin Nevsgaard (Møller Nevsgaard i Bium Mølle).
2. Jesper Jespersen (Overretsprocurator Jespersen i Viborg).
3. Baldemar Peter Damgaard (Provst Damgaard i Borberg).
4. Biggo Joachim Coelestinus Hindberg (Pastor Hindberg i Viborg).
5. Sophus Frederik Matthias Lindhard (Pastor Lindhard i Hinge).
6. Frederik Wisning (Meiesøn af Bogtrykker Wisning i Viborg).

7. Hakon Peter Borring (Informator Borring i Kjøbenhavn).
8. Frederik Emil Prahl (Pastor Prahl i Gudum).
9. August Gottlieb Wilhelm Kühnell (By- og Herredsskriver Kühnell i Holstebro).
Ikke-studerende:
10. Hans Peter Preisler (Gjæstgiver Preisler i Viborg).

II Klasse.

1. Wilhelm Carl Christian Schousboe (Broder til Nr. 6 i 6te Kl. B).
2. Julius Christopher Gedde (Broder til Nr. 6 i 4de Kl.).
3. Wilhelm Grønbech (Kammerraad Grønbech til Esbjerg).
4. Christian Wilhelm Thor Stockfleth Hoff (Broder til Nr. 3 i VI Kl. A).
5. Andreas Wiggo Grønbech (Broder til Nr. 3).

I Klasse.

1. Loren Valle (Pastor Valle i Vesterballe).
 2. Frederik Wilhelm Joachim Adolf Boye (Kjøbmand G. Boye, Capitain ved Brandcorpsset i Viborg).
 3. Wilhelm Emil Gedde (Broder til Nr. 6 i 4 Kl.).
-

II. Lærerne.

Ved Lærerpersonalet er i dette Skoleaar steet tvende betydelige Forandringer, idet Adjunct Ekerøth, Lærer i Mathematik, Naturhistorie og Tegning, under den 13de April 1851 blev ansat som Overlærer ved Rolding lærde Skole, og Adjunct Hagemann, Lærer i Latin og Danst, under 1ste Mai 1851 blev bestiftet til Præst i Stovring og Møllerup samt ved Stovringgaards Klosters Capel. I Sidstnævntes Sted var Skolen saa heldig strax at erholde en Lærer i Cand. theol. Chr. Faber, som fra den 1ste Juni midlertidig overtog de vacante Underviisningstimer i Latin og Danst, mod derfor at erholde den for Læmlærere ved Circulaire af 25de Januar 1850 fastsatte Godtgjørelse. Derimod var der ikke Leilighed til at faae Tabet af Adjunct Ekerøth, der indtraf paa en saa ubeleilig Tid, erstattet paa en lignende Maade, og, skjøndt Skolens øvrige Lærere ved saavidt muligt at undervise i hans Fag have gjort deres for at raade Bod paa det Afbræk, Disciplinens Fremgang maatte lide under Vacancen, har det dog ikke kunnet skee i saa stor en Udstrækning, som det var at ønske, og just i Skolens øverste Klasse har Savnet været føleligt. — Ved den 9de Bataillons Tilbagekomst til Viborg tiltraadte Overcommandeersergeant Nyhuus atter sin Function som Gymnastiklærer ved Skolen fra den 12te Februar d. A. Inspectionen ved Gymnastikunderviisningen og i Skolens Fri-
 kvarterer er ved Adj. Hagemanns Fratrædelse i Forventning af Ministeriets Approbation foreløbig bleven overdraget til Adjunct Bahnsen.

Da der til ommeldte Vacance kort før Pintse endnu kom Sygdomstilfælde, som gjorde, at en længere Hvile maatte ansees deels fornøden deels meget tjenlig for tvende af Skolens Lærere, blev, ifølge Rector meddeelt Bemyndigelse til at handle efter Omstændighederne, Pintseferien forlænget til Mandagen efter Pintseugen, mod at de derved for Underviisningen tabte 4 Dage indvindes ved at inddrage St. Hansdagsferien og 2 Dage af Sommerferien samt ved at søge en Dag bespart af den Tid, der anvendes paa Hovedexamen.

III. Underviisningen.

Efterat Ministeriet under den 23de October 1849 havde tilkjendegivet, at Afgangsexamens første Deel vilde blive at afholde ved Skolen i Aaret 1851 og derefter under den 13de Mai 1850 var udfkommen en almindelig Underviisningsplan for de lærde Skoler i Danmark, som i adskillige Punkter afviger fra den provisoriske Plan af 25de Juli 1845, især i det, at Afgangsklassen bliver toaarig og den 6te Klasse eetaarig, istedetfor at det før var omvendt, blev Lectionsplanen for 6te Klasse (de fra 5te Klasse Dp= flyttede) i det nærværende Skoleaar indrettet overeensstemmende med de deraf fremgaaende Fordringer og, saavidt muligt, med Hensyn til, at Afgangsexamens første Deel kommer et Aar tidligere, end det før var beregnet, som en Følge af at 6te Klasse ikke skal være toaarig. At de Disciple, der iaar ventes dimitterede til Universitetet*), maatte

*) De benævnes 6te Klasse A, medens den nu anordningsmæssig indrettede 6te Klasse foreløbig kaldes 6te Klasse B.

have næsten alle Underviisningstimer fælleds med 6te Klasse, hvis Fremgang i flere Fag, og deriblandt i de gamle Sprog, var saa forskjellig fra Hines, er en Omstændighed, der ikke kunde Andet end vanskeliggjøre Underviisningen, og lede den noget ud af den Vej, som det for hver Part især vilde have været hensigtsmæssigt at følge. Forøvrigt henvises til den vedføjede Tavle:

Underviisningstimerne's Fordeling i Skoleaaret 1850—1851.

	VI. A & B	V.	IV.	III.	II.	I.	Sum af ugl. Timer.
Danskt	Wo. = 2 =	Wo. 2	Wo. 2	Wo. 2	H. 4	H. 6	18
Tydskt	Wo. = 2. 1	Wo. 3	Wo. 2	Wo. 2	Wo. 5	G. 6	21
Franskt	R. = 3 =	R. 2	R. 3	R. 4	G. 6	=	18
Latin	D. 1. 8 =	We. 10	H. 9	H. 9	=	=	37
Græsk	D. 1. 4 =	We. 5	We. 5	=	=	=	15
Hebraisk	B. 3 = =	=	=	=	=	=	3
Religion	B. = 3 =	B. 2	B. 2	B. 2	B. 3	B. 3	15
Historie	R. = 3 =	R. 3	G. 2	D. 2	G. 2	G. 3	15
Geographic	R. = 2 =	R. 2	G. 2	G. 2	B. 2	B. 2	12
Naturhistorie	G. = 2 =	G. 2	G. 2	G. 2	G. 2	G. 3	13
Mathematik	G. = 4 =	G. 3	G. 3	G. 2	=	=	12
Regning	=	=	=	G. 1	G. 3	G. 4 ¹⁾	5
Skrivning	=	=	R. 2	R. 4	R. 5	R. 5 ²⁾	11

D. betyder Rector D I sen; W e. Overlærer Mag. W e-
senberg; R. Adj. Reiß; H. Adj. Hagemann; Wo.
Adj. Wolle; G. Adj. Geroth; B. Adj. Bahnsen;
S. Adj. Spreckelsen.

Tallene i Midten under VI A og B betyde fælleds Ti-
mer; de ved Siden betyde Timer, hvori hver Afdeling un-
dervises for sig selv.

1) De 3 af disse Timer ere fælleds med 2den Klasse.

2) Disse Timer ere fælleds med 2den Klasse.

Til Underviisning i Tegning er ugentlig anvendt 2 for Disciplene af de 3 nederste Klasser fælleds Timer, foruden 1, der forbeholdes 3die Klasse til Underviisning i geometrisk Tegning.

Til Gymnastik anvendes ugl. 5 Timer. Disciplene ere deelte i 3 Partier efter deres Fremgang. Det øverste Parti har bestandig 2 Timer ugl.; det nederste har i Skoleaarets første Halvdeel 2 Timer ugl., derefter kun 1, og det mellemste Parti omvendt. Underviisning i Svømning meddeles, naar Aarstiden tillader det, i Gymnastiktimerne, hvortil endnu føies en sjette Time ugl., saa at denne Underviisning finder Sted daglig. Disciplene ere saaledes inddeelte, med Hensyn til de samtidige Øvelser i Tegning og Musik, at hver kommer til at deeltage 4 Gange ugl. i Svømmeøvelserne.

Følgende Bøger ere ved dette Skoleaars Begyndelse indførte til Brug ved Underviisningen:

Henrichsens Opgaver til latinske Stile, i 6te Kl. istedetfor Zumpt's Opgaver, der var gjennemgaaet, saa at en Forandring maatte onstes.

Grønbergs tydske Stiiløvelser i de høiere Klasser istedetfor Bresemanns (af samme Aarsag).

Historiens vigtigste Begivenheder ved Kofod, i 1ste Kl. (næste Aar vil denne Bog ogsaa blive indført i 2den Kl.).

Bohrs Lærebog i den gamle Historie, i 3die Kl.

Steens Begyndelsesgrunde i Mathematiken, i 3die Kl.

Ramus's elementaire Geometrie, i alle vedkommende Klasser undtagen 6te Kl. A.

Desuden er til Anvendelse ved Tegneundervisningen anskaffet ved Skolen et Exemplar af Helsted's Veiledning i Tegnekunstens allerførste Grunde. I Cirkulaire af 26de Juni 1850 havde Ministeriet henledet Skolernes Dpmærksomhed paa dette Hjælpemiddel.

Oversigt over Skolens Virksomhed i Skoleaaret 1850—51.

D a n s k.

1 Kl. (Hagemann). Ved Hjælp af Molbech's danske Læsebog ere Disciplene blevene øvede i Dplæsning, Udenadstavning og Analyse. Efter Wolles „Regler og Bestemmelser“ er læst og flere Gange repeteret Formlæren og Sætningslæren paa nogle faa Anmærkninger nær. Vers ere lærte udenad efter Krossings poetiske Læsebog. Desuden er den danske Læsebog af Funch, Røgind og Warburg jævnlig bleven benyttet i Timerne til Dvelse i Dplæsning saavel af Prosa som Poesie. Rettskrivning efter Dictat.

2 Kl. (Hagemann). Ved Hjælp af Molbech's danske Læsebog ere de samme Dvelser som i 1ste Klasse foretagne efter en videre Maalestof. Efter Wolles „Regler og Bestemmelser“ er Formlæren og Sætningslæren læst og repeteret. Vers ere lærte udenad efter Krossings poetiske Læsebog. I den første Deel af Skoleaaret er der skrevet Stiil ubelukkende efter Dictat; senere hen er der ver-

med Dictat, Oversættelse samt Medskrivning af en lært eller oplæst Fortælling.

3 Kl. (Wolle). Den ene Time Dvelse i Dplæsning samt dermed forbunden praktisk Inøvelse af Form- og Sætningslæren ved Analyse. Den anden Time danst Stil: foruden historiske og bibelhistoriske Stile skriftlig Fortælling efter Hufommelsen, Breve, Beskrivelser, Oversættelse fra Tydsk o. desl.

4 Kl. (Wolle). De to ugentlige Timer benyttede omtrent som i 3die Kl., kun med større Fordringer til Disciplene. I det sidste Halvaar enkelte Stile, som danne Overgangen til egentlige Afhandlinger.

5 Kl. (Wolle). Historiske, frie, og enkelte Religionsgaver ere givne. Undertiden ere fuldstændige Dispositioner dicterede, og i Almindelighed ere de væsentligste Momenter i det mindste mundtligt meddeelte. Undertiden Dplæsnings- og andre mundtlige Dvelse.

6 Kl. (Wolle). Religions-, historiske og frie Opgaver. Her meddeles ikke (eller dicteres dog aldrig) nogen fuldstændig Disposition af Læreren, der kun giver Bink og veiledende Oplysninger; og ei sjelden overlades det Hele til Eleverne selv. — Litterairhistoriske Foredrag have fundet Sted, saavel som Dplæsninger af forskjellige Litteraturfrembringelser.

Endte.

1 Kl. (Spreckelsen.) Af Riises mindre tydske Læsebog er læst og repeteret S. 22—94. Efter Hjorts

Grammatik Artiklerne, de regelmæssige og uregelmæssige Verbers Conjugation, Pronominerne og Talordene. Af Wolles Materialier S. 1—26.

2 Kl. (Wolle). Efter Riises mindre tydske Læsebog fra Side 82 til Bogens Ende. Materialier Pag. 27—33; 37—49. I Grammatik alt det hertil Svarende, foruden Repetition af det forhen Læste.

3 Kl. (Wolle). Hjorts tydske Læsebog: Pag. 21—47. Materialier: Pag. 47—56, samt alt dertil Svarende i Grammatiken.

4 Kl. (Wolle). Hjorts Læsebog: Pag. 113—137; 186—194. Materialier: Pag. 34—40; 53—63, samt det dertil Svarende i Grammatiken.

5 Kl. (Wolle). Hjorts Læsebog: Pag. 146—162; 288—299; 520—536; 584—593. Grønbergs tydske Stiiløvelser benyttede til mundtlige Øvelser og skriftlig Stiil; mundtligt Pag. 30—34; 3—7. I Grammatik: foruden Repetition af den øvrige Formlære: Kjønnen samt de vigtigste syntaktiske Regler.

6 Kl. (Wolle). Hjorts Læsebog, af den prosaiske Deel: Pag. 194—234; 358—375; 608—614, og af den poetiske Deel: Fragment af Marie Stuart, der Kampf mit dem Drachen og Rudolph von Habsburg. Mundtligt efter Bresemanns Stiiløvelser: Pag. 96—120; 133—141. Af Grammatik: Syntaren. 6te B desuden skrevet en tydske Stiil om Ugen, deels efter Grønbergs Stiiløvelser, deels efter Holsis danske Læsebog.

Franskf.

2 Kl. (Sprekelsen). Af Borrings Manuel de langue française er læst og repeteret forfra til S. 66. Efter Abrahams franske Sproglære er læst Læren om Declinationen, de regelmæssige Verbers Conjugation, Kjønsbøiningen, Fleertalsdannelsen, Adjectiverne og Pronominerne. Det Læste er indøvet ved et passende Udvalg af Exempler af Sibberns franske Stiiløvelser.

3 Kl. (Reið). I Professor Borrings Manuel er læst og repeteret fra Pag. 53 indtil Pag. 147. Af Professor Abrahams franske Sproglære er læst og repeteret det Vigtigste af Lyds læren og Bøiningslæren, med Undtagelse af Reglerne for Kjønnets og Verberne paa oir. De regelmæssige og uregelmæssige Verber, de paa oir undtagne, ere indøvede efter Sibberns franske Stiiløvelser.

4 Kl. (Reið). I Abrégé du voyage du jeune Anacharsis p. Barthelemy er læst og repeteret fra Begyndelsen og indtil Pag. 68. Af Professor Abrahams franske Sproglære er læst og repeteret hele Bøiningslæren, og denne indøvet ved et stort Udvalg af Exempler, tagne af Sibberns franske Stiiløvelser.

5 Kl. (Reið). I Abrégé du voyage du jeune Anacharsis er læst fra Pag. 36 indtil Pag. 129 og fra Pag. 140 indtil Pag. 151. Hele Bøiningslæren og Syntaxis indtil Verberne er læst efter Professor Abrahams franske Sproglære, og de uregelmæssige Verber samt det Læste af Syntaxis indøvede ved et Udvalg af Sibberns franske Stiiløvelseres 1ste og 2det Afsnit.

6 Kl. (Reisf). 3 Professor Borrings Etudes littéraires ere læste følgende Stykker: une aventure de Gil-Blas, Jeannot et Colin, une conjuration sous Louis XIII, Frédér. II, Catharine II, prise de la Bastille, Bonap., général en chef de l'armée d'Italie, le conseil des cinq-cents, incendie de Moscou, retraite du maréchal Ney, Napoleon Bonaparte, études de la nature, du sens du toucher, l'instinct de la patrie, l'amitié, la perte d'un ami, l'homme de lettres, de la louange et de la gloire, morceaux oratoires, passage du Saint-Bernhard.

Med Klassens ældre Afdeling er Syntaxis læst efter Professor Borrings franske Sproglære, og Syntaxis tildeels indøvet ved et Udvalg af Exempler, tagne af Sibberns franske Stiløvelser. Den yngre Afdeling har afbenyttet Professor Abrahams franske Sproglære, af hvilken de vigtigste Paragrapher af Syntaxis ere læste og repeterede.

Latin.

3 Kl. (Hagemann). Af Bergs og Möllers Læsebog læst og repeteret 1ste Afdeling. Dog ere ikke faa Exempler forbigaaede, navnlig i 2det Afsnit. Af Madvigs Grammatik er læst og repeteret hele Formlæren; af Syntaxen er læst i Forbindelse med Læsebogen alle vigtigere Regler om Conjunctiv, Imperativ, Infinitiv, Supinum, Gerundium og Participium; ogsaa af Casuslæren ere ikke faa Regler læste, eftersom Læsebogen syntes at give Anledning dertil.

4 Kl. (Hagemann). Af Bergs og Möllers Læsebog læst og repeteret 2den Afdelings 1ste og 2det Afsnit indtil Pag. 64 (Stykket: „Om Benfæb“). Dog er af Brevene Nr. 16 forbigaaet. Af Grammatiken er Formlæren repeteret; Casuslæren læst og repeteret. Af Syntarens 2det Afsnit ere følgende §§ læste og repeterede: § 223; 327; 332; 334—336; 338; 340; 345; 347—358; 363—366; 372—373; 375—376; 384—390; 392; 394—400; 403—404; 411—413; 422; 426—428; 447; 461—463; 467. De vigtigste Anmærkninger til §§ ere medtagne. Stil er skreven i 2 Timer ugentlig, dels efter Trojels Exempelsamling, dels efter dicterede Exempler. Stilene ere blevne udarbejdede dels hjemme, dels i Timerne under Lærerens Tilsyn.

5 Kl. (Mag. Wesenberg). Ciceros 4 catilinariske Taler og Taler for det Maniliske Lovforslag læste og repeterede. Cursorisk: udvalgte Stykker af Bergs og Möllers lat. Læsebog. — Af Madvigs Grammatik læst og repeteret de 2 første Afsnit af Syntaris og repeteret Formlæren indtil Ordbannelselæren. — Stil skriftlig 2 Gange ugentlig efter Zumpts Opgaver.

6 Kl. (Olfen). Med hele Klassen: 2den Bog af Livius; Agricola af Tacitus; 1ste og 2den Bog af Cic. de officiis; Virgils Bucolica. Af Madvigs lat. Grammatik læst det 3die Afsnit og det derefter følgende til Bogens Ende. Derefter repeteret hele Syntaren. Med den øverste Klasseafdeling, som iaar agtes dimitteret til Universitetet, er desuden læst 3die Bog af Horats's Oder og Brevene (de sidste endnu ikke til Ende). Til skriftlig Stil

(værende med Version) anvendes i Reglen 2 Timer ugentlig, og 1 Time til mundtlig Øvelse i at oversætte paa Latin fra Dansk, hvorved Henrichsens Opgaver benyttes. Curforist gjennemgaaet Sen de ira, libh. 1—2.

Græsk.

4 Kl. (Wesenberg). Af Bergs græske Læse- bogs 1ste Cursus udvalgte Stykker og af 2det Cursus S. 33—41 (Læst og repeteret). Bergs Schema til den græske Formlære og af Tregders Formlære det Vigtigste.

5 Kl. (Wesenberg). Xenophons Anabasis I—II, 5, læst og repeteret. Den attiske Dialect af Tregders Formlære undtagen Accent- og Orddannelseslæren.

6 Kl. (Olson). Med hele Klassen: Herodots 1ste Bog og Iliadens 6te og 7de Bog; Formlæren repeteret efter Tregder og det før Forbigaaede medtaget. Desuden er med den øverste Afdeling, som iaar agtes dimitteret til Universitetet, læst 2den Bog af Memorab. Socratis samt Platos Apol. Socratis; og af Ordsøiningslæren (efter Madvig) repeteret det forhen Læste.

Hebraisk.

6 Kl. A. (Marets Dimittender). (Bahnsen). Genesis fra Cap. 9 — Enden er læst, samt hele Genesis og Whittes hebraiske Sproglære repeteret.

Religion. *)

1 Kl. Luthers lille Katechismus. Af Daugaards og Stochholms Bibelhistorie det gamle Testamente og det nye indtil det 15de Stykke.

*) Adj. Bahnsen.

2 Kl. Af Dangaards og Stockholms Bibelhistorie det nye Testamente, af Balles Lærebog Cap. 1—3, § 5.

3 Kl. Af Balles Lærebog Cap. 3, § 5 — Cap. 5 (incl.); Herslebs større Bibelhistorie: forfra indtil 4de Periode.

4 Kl. Af Balles Lærebog Cap. 7 og 8, samt repeteret de 5 første Cap. Herslebs Bibelhistorie: fra 4de Periode til 3die Afdeling.

5 Kl. Af Gads Lærebog § 40 — § 65. Herslebs Bibelhistorie: fra 3die Afdeling indtil Ævsalernes Fæst i 4de Afdeling.

6 Kl. Af Gads Lærebog § 89 — § 121. Læst Herslebs Bibelhistorie fra 4de Afdelings 4de Periode indtil Enden, samt hele Bibelhistorien repeteret.

6 Kl. A. (Dimittenderne). Af Gads Lærebog § 129 — til Enden; Indledningen og Faderens Rige samt Gads Lærebog § 67—121 er repeteret. Herslebs Bibelhistorie er repeteret.

Bibellæsning: **1 Kl.** Luc. Ev. Cap. 1—15.

2 Kl. Mrc. Ev. **3 Kl.** Mrc. Ev. Cap. 1—7. **4 Kl.** Luc. Ev. Cap. 20 — Enden og Joh. Ev. Cap. 1—4.

6 Kl. A. Joh. Ev. og Breve i Grundsproget.

Historie.

1 Kl. (Sprekelsen). Efter Rosfods fragmentariske Lærebog er Oldtidens Historie læst og repeteret.

2 Kl. (Sprekelsen). Efter Ingerslebs fragmentariske Lærebog er Middelalderens og den nyere Tids Historie læst og repeteret.

3 Kl. (Disen). Efter Bohr's Lærebog er den gamle Historie læst og repeteret, indtil Folkevandringen.

4 Kl. (Spreckelsen). Efter Allens Lærebog i Fædrelandets Historie er læst og repeteret Danmarks Historie forfra til Aaret 1766; efter Kofods Udtog Norges og Sverrigs Historie.

5 Kl. (Reiſ). Efter Kofods Udtog af Verdenshistorien læst og repeteret Frankrig indtil Aaret 1793, og England indtil Aaret 1814. Af Danmarks Historie er efter Allens Lærebog læst fra Aaret 1766 og indtil Bogens Slutning.

6 Kl. (Reiſ). Efter Kofods Udtog af Verdenshistorien er Frankrig og England læst og repeteret. Af Danmarks Historie er efter Allens Lærebog læst fra Aaret 1536 og indtil den nyeste Tid. Af den ældre Historie er efter Kofods af Langberg omarbejdede Lærebog læst Mæcedonien og Rom indtil Republikens Undergang.

Geographic.

1 Kl. (Bahnsen). Ingerslevs lille Geographic er læst. Det med smaa Stiil Trykte er heelt igjennem forbigaaet, og i de fire sidste Verdensdele ogsaa en Deel af det Dvorige.

2 Kl. (Bahnsen). Ingerslevs lille Geographic er læst heelt.

3 Kl. (Spreckelsen). Efter Munthes af Belfshaw udgivne Lærebog er læst og repeteret Indledningen til

Europa, og Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Preussen, Tydskland, Holland, Belgien og det brittiske Rige.

4 Kl. (Sprekælsen). Efter samme Lærebog læst og repeteret det brittiske Rige, Spanien, Portugal, Frankrig, Schweiz, Italien, Østerrig, Tyrkiet, Grækenland, samt af Asiens Geographie Indledningen og det asiatiske Rusland.

5 Kl. (Reið). Efter Munthes af Professor Welfschow omarbejdede Geographie ere læste og repeterede Verdensdelene Asien, Africa, America og Australien.

6 Kl. (Reið). Efter Munthes af Professor Welfschow omarbejdede Geographie er læst og repeteret Verdensdelen Europa. Den ældre Geographie foredraget i Forbindelse med den historiske Underviisning og i samme Omfang.

Naturhistorie.*)

1 Kl. Efter Strøms naturhistoriske Læsebog er læst Pattedyrene og Fuglene indtil Vadefuglene.

2 Kl. Efter samme Bog Vadefugle, Svømmefugle, Krybdyr og Fiske.

3 Kl. Efter Bramsens og Dreiers naturhistoriske Lærebog læst fra Leddyrene til Botaniken.

4 Kl. Læst Botaniken efter samme Lærebog.

5 Kl. Repeteret Botaniken og Hovedtrækkene af Zoologien.

6 Kl. Læst efter Lærerens Dictat Mineralogie og Geologie.

*) Adj. Ekeroth, der i Begyndelsen af Mai forlod Skolen.

M a t h e m a t i k .*)

1 og 2 Kl. Praktisk Regning. (Brøk, Reguladetri, Delingsregel).

3 Kl. Steens mindre Lærebog i Arithmetiken, forfra til Nr. 42. Forøvrigt practisk Regning.

4 Kl. Læst efter Bergs Arithmetik Cap. 5 og repeteret det Foregaaende; Ramus Geometrie forfra til Art. 49.

5 Kl. Læst efter Bergs Arithmetik Nr. 105—146; Ramus Geometrie forfra til Art. 64 X.

6 Kl. B. Læst efter Bergs Arithmetik med nogle Forbigaaelser fra Nr. 146 til Anhanget; Ramus Geometrie fra Art. 64 til 96; Art. 109 indtil IX; Art. 117—120; 120, I, II, III, VII.

6 Kl. A. Repeteret hele Arithmetiken efter Berg; repeteret hele Geometrien efter S v e n n i n g s e n ; (ved nogle Afsnit i Geometrie tillige benyttet Ramus Geometrie).

R e g n i n g .

Har under Ekeroths Veiledning fundet Sted i de 3 laveste Klasser, især Frihaandstegning efter Hetsch's Fortegninger, tildeels ogsaa efter Klodser. Denne Undervisning ophørte ved Lærerens Forslyttelse.

*) Adj. Ekeroth.

Med Skolen er forbundet en Aftensskole, hvor Disciplene under Adjunct Reiff's Ofsigt og Veiledning forberede sig paa den følgende Dags Pensa i Aftentimerne mellem Kl. 6 og 8. Den tæller for Diebliffet 13 Disciple. Afgangen koster 1 Rbd. Kvartalet. Med en lignende Betaling giver Adj. Reiff de af Skolens Disciple, der ønske det, privat Underviisning i det engelske Sprog.

IV. Lovgivning og administrative Bestemmelser.

Da Skolens Reform, der i flere Aar er gaaet trinviis fremad, nu ved Oprettelsen af den syvende Klasse, der vil finde Sted ved Begyndelsen af næste Skoleaar, nærmer sig sin Afslutning, skal her under Tæt anføres de væsentligste Forandringer, der ere foretagne med den ældre Tilstand ved den provisoriske Underviisningsplan af 25de Juli 1845 og ved de Modificationer i denne Plan, som ere stete ved Bekjendtgjørelsen af 13de Mai 1850 angaaende en Underviisningsplan og Examenbestemmelser for de lærde Skoler i Danmark.

Skolen skal bestaae af 6 eetaarige og een toaarig Klasse (den 7de eller Afgangsklassen). I disse indtræde Sprogene succesivt i Underviisningen, saaledes at i 1ste eller næderste Klasse Modersmaalet og det tydske Sprog afgive Midlerne til den første grammatikalske Dannelse, i 2den Klasse kommer det franske Sprog til, i 3die det latinske, i 4de det græske. Det hebraiske Sprog forbeholdes den 7de Klasse;

Disciplene kunne unblade at deeltage i Underviisningen i dette Fag uden derfor paa anden Maade at præstere et Æquivalent, og Charakteren, som gives derfor ved Afgangseramen, regnes ikke med til Hovedcharakteren.

I 6te Klasse afflutes følgende Fag: Tydsk, Fransk, Geographie, Naturhistorie og den bibelske Historie. Efter fulderdt Cursus kunne Disciplene af denne Klasse efter egen Bestemmelse indstille sig til Afgangseramens første Deel, der finder Sted i Skoleaarets sidste Underviisningsmaaned og omfatter de 4 førstnævnte Fag*).

I Tydsk aflægges Proven deels skriftlig ved en let Stil, deels mundtlig ved Oversættelse af Steder i to ikke læste tydske Forfattere, en prosaisk og en poetisk.

I Fransk kræves blot en mundtlig Oversættelse af to Steder i franske ikke læste Forfattere.

I Geographie og Naturhistorie er Proven ligeledes blot mundtlig.

Efter Udfaldet af denne Examen i Forbindelse med Resultatet af Examinationen i de øvrige Discipliner, der skeer ved Skolens almindelige Aarseramen i Juli, bestemmes de examinerede Disciples Dpshytning i den 7de Klasse.

I denne sidstnævnte Klasse fortsættes og afflutes Underviisningen i de øvrige Fag, hvortil endnu kommer Naturlæren og, som anført, det hebraiske Sprog. Under de mathematiske Discipliner medtages tillige Stereometrie og

*) Ikke Bibelhistorien, der heller ikke ved Proven i Religion, som hører til Afgangseramens 2den Deel, medtages som særlig Examinationsgjenstand.

Plantrigonometrie samt en kort Oversigt over det Vigtigste af Astronomien og Hovedsætningerne af den mathematiske Geographie.

Efter at have gennemgaaet denne Klases toaarige Curfus kunne dens Disciple underkaste sig Afgangseramens 2den Deel, der ligesom den første indfalder i Skoleaarets sidste Underviisningsmaaned og bestaaer, hvad Modermaalet angaaer, blot af en skriftlig Prøve, i Latin og Mathematik af baade mundtlig og skriftlig Prøve (resp. en Stil, en Berfion, een til Arithmetiken og een til de geometriske Discipliner hørende Opgaves Løsning). I Græsk, Hebraisk, Religion, Historie og Naturlære er Prøven alene mundtlig.

Efter de ved begge Dele af Afgangseramen meddeelte Charakterers sammenlagte Talværdier*) bestemmes Hovedcharakteren, med hvilken de Disciple, der have bestaaet ved Examen, gaae over til Universitetet, hvor de nu kunne begynde deres Fagstudier, dog saaledes, at de tillige skulle udvide deres almindelige Dannelse ved Hjælp af de philosophiske Discipliner, der maae ligge udenfor Skolens Kreds, og deri underkaste sig en særegen Prøve, før de stedes til Embedseramen.

Til disse blot ydre og tildeels quantitative Bestemmelser skulle vi endnu tilføie nogle, der antyde, hvorledes en større indre Fylde i Underviisningen tilsigtes.

*) $lg=8$; $mg=7$; $g=5$; $tg=1$; maadelig $= \div 7$; stet $= \div 23$.

Hovedcharaktererne ere:

Første Charakter med Udmærkelse, hvortil hører mindst 98 Poinz.

Første Charakter, hvortil hører mindst 79.

Anden Charakter, — — — 41.

Tredie Charakter, — — — 33.

Underviisningen i Modersmaalet skal ogsaa omfatte den danske Litteraturs Historie. Disciplene skulle føres til Bekjendtskab med de vigtigste Bærker i den danske skønne Litteratur*), til hvis Forstaaelse det Nødvendige, saasom af den nordiske Gudelære, meddeles.

En Meddelelse af det Væsentligste af den tydske Litteraturs Historie knytter sig til Underviisningen i det tydske Sprog.

Med Underviisningen i Latin og Græsk maa i de høiere Klasser forbindes Meddelelsen af en Oversigt over det Vigtigste og Betydningsfuldeste af den gamle Litteratur og den gamle Verdens Forfatning og Tilstand hos begge Folk samt af Mythologien. Hvor og saavidt der er Leilighed, henvises tillige til den bildende Kunsts Udvikling hos Grækerne.

Ved den historiske Underviisning fremhæves mere, end forhen, Hensynet til Culturens Udvikling og Folkenes indre Tilstande; ligeledes ved den geographiske Underviisning Fremstillingen af de naturlige Forhold (den physiske Geographic).

Sluttelig skal her anføres de anordnede Betingelser for Disciplens Optagelse i Skolen.

For at kunne optages i Skolens første eller nederste Klasse udfordres:

1) at Discipelen har fyldt det 10de Aar, eller ikkun mangler faa Maaneder deri, og er vaccineret, hvorom de fornødne Attester blive at fremlægge;

*) Disse Fordringer har nærværende Skole, som andre, allerede i en Række af Aar søgt at fyldestgjøre; ligesom ogsaa græske og romerske Antiquiteter have været blandt Underviisningsgenstandene, deelviis ogsaa Mythologie.

2) at han kan læse færdigt dansk og latinist Tryk og Skrift, skrive det danske Sprog uden betydelige orthographiske Feil, samt regne de fire Species, og i det Ringeste har lært et kort Begreb af den bibelske Historie;

3) at hans Sæder ere usfordærvede.

Saafernt Noget attraaer at optages i en af de høiere Klasser uden at have gennemgaaet de lavere i samme Skole, udkræves:

1) at Alderen ikke er under den, med hvilken Disciplen vilde være indtraadt i den vedkommende Klasse, dersom han havde med det fyldte 10de Aar begyndt Skolens nederste Klasse, og at han paa den anden Side heller ikke er saa gammel, at han ikke kan tilbagelægge det ham forstaaende Skolecurfus til det fyldte 20de Aar;

2) at hans Kundskaber ere fyldestgjørende efter den Prøve, hvoraf Skolen betinger dens egne Discipels Dprykning til den Klasse, i hvilken han attraaer at optages;

3) at han medbringer Vidnesbyrd om usfordærvede Sæder og, saafremt han har gaaet i en anden lærd Skole, da tillige om, at han ikke enten er bortviiist fra denne, eller paa ulovlig Maade har forladt den, eller er negtet Afgang til her at oprykke til den samme Klasse, i hvilken han vil optages i den anden Skole.

I Skolens syvende Klasse kunne ingen andre Disciple optages end de, som have gennemgaaet samme Skoles sjette Klasse.

Fritagelser fra de her givne Aldersbestemmelser kunne gives af Underviisningsministeriet, naar de ikkun angaae et Aar

eller derunder, og vedkommende Rector med Hensyn til den Paagjældendes Udvikling og Evner anbefaler Ansøgningen.

Ved Ministeriets Skrivelse af 13de April og 13de Juli 1850 er det kundgjort den locale Skolebestyrelse, at det er overdraget de under Bygningsdirecteuren ansatte Bygningsinspecteurer (hvad nærværende Skole angaaer, Bygningsinspecteuren for Jylland) at være tilstede ved de aarlige Syn over Skolernes Bygninger og være vedkommende Skoleforstanderskaber behjælpelige med at optage Overslagene, hvilke derefter Forstanderskaberne ville have at indsende til Ministeriet, ligesom disse ogsaa, som hidtil, have at drage Omsorg for Arbeidernes Udførelse.

Da der for at vinde Plads til en syvende Klasse og til naturvidenskabelige Apparater maa foretages en Forandring ved Skolens Bygning, men det viste sig, at den til Arbeidets Udførelse iaar bevilgede Sum var utilstrækkelig, er det efter Rectors Indstilling af Ministeriet under den 7de Juni d. A. blevet bestemt, at et Værelse af Friboligen, der mod en passende Godtgjørelse skulde tages til Bibliothekslocale, i det forestaaende Skoleaar midlertidig benyttes til Klasseværelse og Gjemmested for bemeldte Apparater. Det er en Selvfølge, at Tilsynet med Disciplene i Samlingstidene og ved Timestifterne ordnes overeensstemmende med denne Foranstaltning. — Et af Bygningsinspecteur *V i n d e s b ø l l* forfattet Overslag over det omhandlede Bygningsarbejde er approberet af Ministeriet og optaget i Forslaget til Skolens Budget for næste Finantsaar.

Skolens Bibliothek

er siden det forrige Program's Udgivelse blevet forøget med nedenstaaende Bøger, hvoraf de med * betegnede ere sendte fra Ministeriet.

I. Theologic.

- Tre Taler af Massillon, ved **P. S.** Kbhvn. 1851.
 Munsters Betragtninger over de christelige Troeslærdomme, 1—2 B. Kbhvn. 1833.
 Messer Eckardt, af Martensen, Ny Udg. Kbhvn. 1851.
 Indøvelse i Christendom af Anti-Climacus. Nr. 1, 2, 3. Udg. af **S. Kierkegaard.** Kbhvn. 1850.
 Psalmebog, samlet af Roeskilde-Konvents Psalmetomitee. Kbhvn. 1850.

2. Philologic.

- Homers Iliad von **J. S. Vof,** 1—2 B. Hom. Odyssee von **J. S. Vof,** 1—2 B. 4te Aufl. Stuttgart u. Tüb. 1814.
 Sophocles trag. ed. **C. G. A. Erfurdt.** 7 voll. Lips. 1823—25.
 Sophocles erklärt von **S. W. Schneidewin.** 2ter B. Leipzig: 1851.
 Sophocles' rasender Ajax, übers. u. erläutert von **J. A. Sartung.** Leipzig 1851.
 Platonis opera, recogn. **I. G. Baierus, I. C. Orellius, A. G. Winckelmannus.** Pars 1—IV. Turici, 1841.
 Uvalgte Dialoger af Plat. ved **S. W. Wiehe.** 3die Hefte (Protagoras). Kbhvn. 1851.
 Platons Stat, oversat og oplyst med Anm. af **C. J. Heise.**
 Thucydides de bello pelop. libb. VIII. rec. et expl. **Fr. Poppo.** Vol. 7, sect. 1, cont. lib. VII. Gothæ 1851.
 Ausgew. Reden des Demosthenes, erkl. von **A. Westermann.** 2ter B. (Reden vom Kranze u. gegen Leptines). Leipzig 1850.
 Plutarch über Ihs und Osiris mit Übers. u. Erläut. von **G. Parthey.** Berlin 1850.
 *Stephani thesaurus Græcæ linguæ ed. Hase &c. Vol. VII fasc. 5 og Vol. VIII, fasc. 1. fol.
L. Döderleins homerisches Glossarium, 1ster B. Erlang. 1850.
A. Saacke, die Flexion des griech. Verbums. Nordh. 1850.
T. Macci Plauti Comoediæ ex rec. **F. Ritscheli.** Tom. 1 pars 1 (prolegom. og Trinummus). Tom. 2, p. 1 og 2. Bonn. 1850.
P. Terentii Afri Comoediæ, ed. **R. Bentleyus** Lips. 1791.
D. Iunii Iuvenalis Sat. libb. V, rec. **Otto Iahn.** Berol. 1851.
M. T. Cicero von dem Redner, übers. u. erl. von **S. C. Wolff,** Altona 1801.
 Ciceronis de amicitia dial., bearb. af **Lund.** Kbhvn. 1851.
 Ciceronis de senectute dial., bearb. af **Lund.** Kbhvn. 1851.
 Ciceronis disp. tuscul., erklärt von **G. Tischer.** Ppz. 1850.

- Cornelius Tacitus, erkl. von Nipperdey. 1ster B. Epz. 1851.
 L. F. Ingerslevs dansk-latinske Ordbog. Kbhvn. 1850.
 K. Fr. Hermanns Lehrb. der griech. Antiquit. 3ter Th. 1ste
 Hälfte. Heidelberg. 1850.
 K. Böttcher, die Technik der Hellenen. Einleitung und Dorika,
 mit 21 Kupfertaf. Potsdam 1844.
 Alte Denkmähler, erkl. von F. G. Welcker. 2ter Th. Gött.
 1850.
 Fr. v. Kaumer's antiquarische Briefe. Epz. 1851.
 Real-Encyclopädie der class. Alterthumswiss. von A. Pauly, fort-
 ges. von Walz u. Teuffel. 121—128 Lief.
 Encyclopädie der class. Alterthumskunde von L. Schaaff, 5te
 Ausg. 1ster Th. 1ste Abth. Griechische Litt. von
 E. Sormann. Magdeb. 1849.
 G. Bernhardt, Grundriß d. röm. Literatur. 2te Bearb. Halle,
 1850.
 Griechisches Lesebuch von A. F. Gottschick. Berl. 1850.
 Aufgaben zum Uebers. ins Lat. nach Dölls Elementarbuch geordnet.
 Mannheim 1850.
 K. Schwendt, Mythologie der Perser. Frankf. am M. 1850.

3. Historie.

- Die Geschichte der Römer von Gerlach u. Bachofen. 1ster B.
 1ste Abth. Basel 1851.
 Europas Volkstammer, af Fr. Schiern. 1ste D. Kbhvn. 1851.
 Mignet, histoire de la revol. franc. 1—2 vol. Brux. 1828.
 Thiers, Consulatets og Keiserd. Historie, ved Magnus. 87—97 Lev.
 W. Wachsmuth, de vigtigste hist. Pers. og Begiv. fra Reform.
 til Revolutionstiden, oversat af F. Klee. 3 Dele.
 Kbhvn. 1833—34.
 W. Wachsmuth, allgemeine Culturgeschichte. 1ster Th. Epz.
 1850.
 C. F. Wegener, om Landshoigheden over det gamle Rendsborg.
 Kbhvn. 1849.
 C. F. Wegener, Utmæssige Bidrag til Danmarks Hist. i det
 19de Aarh. 1ste D. Kbhvn. 1851.
 Frankfurter-Parlamentets Historie. Kbhvn. 1851.
 Thorvaldsens Ungdomshistorie, af J. M. Thiele. Kbhvn. 1851.

4. Geographic og Statistik.

- Statistisk Tabelværk, ny Række. 1ste Bind. Kbhvn. 1850. 4.
 Bergsøe, den danske Stats Statistik, 4de B. 3die H.
 *Mansas Kort over Bornholm.

5. Njere Sprog's Literatur.

- E. G. Geijers samlede Skrifter. Förre Afd. 2 Bandet. Sed-
 nara Afd. 1 Bandet. Stockholm 1850.
 Udsat Gabrielis Breve til og fra Hjemmet, udg. af S. C. Sib-
 bern. Kbhvn. 1850.
 Shakespeares dramatiske Werke, übers. von A. W. Schlegel,
 ergänzt u. erläutert von L. Tieck. 1—9 B. Berl.
 1825—1833.

6. Naturvidenskab.

- S. C. Ørsted**, *Anden i Naturen*, 1ste D. 2den Udg. Kbhvn. 1851. 2den D. 1ste Udg. Kbhvn. 1850.
- J. P. Mynsters** Bemærkninger ved Skriftest Anden i Naturen. Kbhvn. 1850.
- Kosmos*, Entwurf einer physischen Weltbeschreibung, von **Alex. v. Humboldt**. 3ter Band, 1ste Abth. Stuttg. u. Tüb. 1850.
- S. Berghaus'** physikalischer Atlas. 2te Abth. (Hydrologie u. Hydrographie). zweite Aufl. Gotha 1850. fol.
- D. S. Eschricht**, *Tolv Foredrag over udy. Gemner af Læren om Livet*. 3die Række, 7-9 Foredrag. 4de R., 10-12 F.
- D. Prosch**, *Dyreriget's Naturhistorie*. Kbhvn. 1851.
- Joh. Langes** Haandbog i den danske Flora. 1-5 S. Kbhvn. 1850.
- N. Kjarbølling**, *Danmarks og Hertugdømmernes Fugle*, 9-12 Hefte samt 1ste Hefte af *Texten* deril. Kbhvn. 1851.
- Moens** *Geologie*, populært fremstilt af **Christopher Puggaard**. Kbhvn. 1851.

7. Mathematik.

Elementær Geometrie af **C. Ramus**. Kbhvn. 1850.

8. Tidsskrifter.

- Tidsskrift for udenl. theol. lit.* 1850, 2-4 S. 1851 1 S.
- Jahns* *Jahrbücher*, 59 B. 2-4 S. 60-61 B. (à 4 S.) 62 B. 1 S. — *Supplementb.* 16, 2-4 S. og 17, 1-2 S.
- Mager's** *pædagog. Revue*; 1850, August-Decebr. 1851, Januar-Juni.
- ***C. Molbech**, *historisk-biographiske Samlinger*, 2det S. Kbhvn. 1849.
- S. P. Selmer**, *netrologiske Samlinger*. 2den Aarg. 1 S. Kbhvn. 1850.
- **Øversigt over Vidensk. Selsk. Forhandl.* ved **S. C. Ørsted**. 1850, Nr. 4-8; 1851, Nr. 1 og 2.
- **Forelæsninger ved Kbhvns. Univ. og den polytechn. Læreanstalt i Winterhalvaaret 1850-51 og i Sommerhalvaaret 1851.* 4.
- **Samme paa Latin.* 4.
- **Charakterliste over examen art. i 1850 fol., og over extraordinær examen art. i Decbr. 1850.* fol.
- **Charakterliste over anden Examen i 1850.* fol.

9. Academiske Disputationer og Indbydel- seskrifter.

- ***C. F. Hempel**, *de monstria acephalis*. Hafniae 1850.
- ***P. L. Penum**, *an Fibrinen i Alm. og dens Coagulation isærd*. Kbhvn. 1851.
- ***E. C. Werlauff**: *Kjøbenhavns Universitet fra dets Stiftelse indtil Reformationen* (Kbhvns. Univ. Program ved Kong. Fødselsfest 1850). 4.

*C. F. R. Olufsen, de longitudine speculæ havniensis. (Afhvnd. Univ. Program ved Reformationssfesten 1850.) 4.

Bibliotheket har desuden modtaget de i 1850 fra de danske og de i 1849 fra de preussiske Skoler udgivne Programmer.

Discipulbibliotheket

har modtaget følgende Tilbært:

Danmarks Kamp for Slesvig i Aarene 1848 og 49 efter nogle Frivilliges Papirer 1—23 Hefte. — Rapport over Slaget ved Idsted, Fægtningen ved Midfunde og Frederiksstads Forsvar. — Historier fra fubndne kristelige Aarhundreder, oversf. af K. Arentzen. — David Copperfield af G. Dickens, oversf. af L. Moltke, 3die og 4de Deel. — Eventyr, Skizzer og Sagn af Emanuel St. Sermidad. — 3 Overrig, af S. C. Andersen. — Gil Blas de Santillane, ved Marie Boiesen. — Paul Chopparts Eventyr af Desnoyers, oversfat af S. C. Hansen. — Dansk Penningmagazin for 1850, 2det Bind. — Magazin for Natur- og Menneskefundskab 1850, 3die og 4de Hefte.

Bed Skolens Inventarium er isvrigt i det forløbne Aar ikke foretaget nogen Forandring, som her kunde være at anføre.

Oversigt

over Skolens Indtægter og Udgifter i Regnskabsaaret fra
1ste April 1850 til 31te Marts 1851:

Indtægt.

Renten af Skolens Capitalet	1,669 Rbd.	1 Gr.
Sorbebogetsindtægter	5,672 —	41 —
Sorbebogetsindtægter vedkommende næste Aars Regnskab	2,689 —	89 —
Solecontingenter	1,075 —	40 —
Indtægter fra Ræser	855 —	5 —
Errandtinatne Indtægter	3 —	60 —
Skemaer fra Regnskab for 1850	23 —	15 —
Følge Certificationsbøger	22 —	62½ —
Udforag paa Thierretskaan	1,100 —	—
Udforag paa Bageforbud	1,110 —	—
Til det Miestenske Regal foreløbigen medtaget (Svillet Meløb, naar Regarrets Grundtæ træber i Kraft, vil blive afgivet til Re- galt).	1,800 —	—
Tilskud fra den almindelige Skolefond	2,720 —	25 —
Retteskat af Carvernes Bager	111 —	12 —
Imberbalance (cfr. den sidste Udgiftsbog)	812 —	26 —
Summa	19,664 Rbd.	87½ Gr.

Udgifter.

Bager	7,200 Rbd.	= Gr.
Til Timelærere og for Errandtinat	578 —	12 —
Bibliobeket	216 —	16 —
Bygningernes og Inventariets Vedligeholdelse Brandbet og Vædsning	163 —	86 —
Skatter og Udgifter	209 —	55 —
Regnskabsførelsen	1,398 —	40½ —
Reklamantiariske Forpligtelser	265 —	63 —
Røbenne og tilfældige Udgifter	180 —	—
Errandtinatne Udgifter	410 —	60 —
Imberbalance efter Regnskab for 1849	20 —	46 —
Udforag Certificationsbøger	1,796 —	= 49 —
Utsatte Capitalet	3,050 —	= —
Svevlige Bageforbud	1,110 —	= —
Udgifter Overbud til den almindelige Skolefond Retteskat af Carvernes Bager	105 —	= —
Skemaer	111 —	12 —
Skemaer	159 —	40 —
Sorbebogetsindtægter vedkommende næste Regn- sabsaar	2,689 —	88 —
Summa	19,664 Rbd.	87½ Gr.

Stipendiefondens rentebærende Capital var ved Udgangen af Regnskabsaaaret 1850 — 51 den Sum 10,582 Rbd. 64 Sk., hvoraf dog 65 Rbd. 49 Sk. hørte til Disciplenes Dplagspenge. Af Dplagspengene — hvis Totalbeløb udgjorde 620 Rbdlr. — indestaaer Resten i Viborg Sparekasse. Stipendiefondens contante Beholdning var 126 Rbdlr. 63 Sk.

Skolens Beneficier have i dette Skoleaar været saaledes fordeelte:

Høieste Stipendium, 50 Rbd.: D. Nielsen.

Mellemste Stipendium, 35 Rbd.: C. Christensen, W. Hoff, D. Thorson, J. Schousboe, M. Wesenberg og J. Nybdahl.

Laveste Stipendium, 20 Rbd.: J. Møller, J. Holm, C. F. Hornemann, G. Henningsen og J. E. Gedde.

Fri Underviisning alene have følgende Disciple nydt: J. Beder, H. Borring, G. Brahm, D. Gedde, Ch. Ekeroth (den Sidste som extraordinair Gratist).

De Skolen tillagte tvende Portioner af det Moltke'ske Legat, hver paa 40 Rbd. aarlig (hvorfra dog Krigsflatten skal drages), have været tildeelte; 1) E. J. Olsen til den 11te Decbr. 1850, og efter ham William Hoff; 2) Dve Gedde.

Det Wallingſke Legats Rente (3: Renten af 1800 Rbd. med Fradrag af $\frac{1}{4}$ Procent ſamt Krigsſtat), beſtemt for En af de hvert Aar fra Viborg Skole Dimitterede, er i 1850 af Conſiftorium bleven tildeelt J. A. Dilgaard.

Af det Jeſſenſke Legats Dplagscapital tilfalder Renten Skolens Dimiſſus J. E. Smollerup og Diſciplen D. Thorſon.

Renten af det Juulſke Legat oppebæres af den fra Skolen forhen Dimitterede: N. E. Muus. Den anden Portion er vacant.

Det Niſſenſke Legats Capital er nu udlagt Skolen med 13,151 Rbdlr. 64 Sk., meeſt i Panteobligationer; en liden Reſt bliver Skolen contant udbetalt i 11te Juni Termin 1851. Da Legatets Renter løbe fra den 11te December Termin 1850, maa Diſtribution deraf formeentlig finde Sted iaar. En Fundation eller et Reglement for Legatets Beſtyrelſe og Anvendelſe er omhyggelig bleven forberedt, idet executores testamenti dertil have udarbejdet et udførligt Udkaſt, hvorover Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæſenet derefter har ladet ſig meddele Betænkninger fra de doterede Skolens Lærere og Forſtanderſtaber igjennem vedkommende Stiftsøvrigheder. Sagen er for Diebliffet vendt tilbage til Executorerne med det ſamlende Apparat og de derved fra Ministeriets Side foranledigede Bemærkninger.

Examina.

Afgangsexamens første Deel afholdes iaar, 1851, første Gang ved Skolen. Til den skriftlige Prøve i Lydst er af Ministeriet i Skr. af 16de Juni ansat den 25de Juni, og til den mundtlige Prøve i Lydst, Fransk, Geographie og Naturhistorie er ansat Dagene den 30te Juni og 1ste Juli. For at examinere i Naturhistorie bliver Overlærer Ekerøth tilkaldt fra Kolding.

Skolens Aarsexamen

foretages i Aaret 1851 i følgende Orden:

Skriftlig Prøve.

Tirsdagen den 15de Juli.

Dansk Stil 8—12. V og VI Klasse.	Dansk Stil 8—11. I, II, III og IV Klasse.
Latinsk Versjon 3—6. VI Klasse.	Regning 3—5. I og II Klasse.

Onsdagen den 16de Juli.

Latinsk Stil 8—12. V og VI Klasse.	Latinsk Stil 8—11. IV Klasse.
Lydst Stil 3—6. VI Klasse.	Regning 3—5. III Klasse.

Mundtlig Prøve.

Fredagen den 18de Juli.

8—9. V Klasse Latin.	8—9. VI Klasse Fransk.
9—11. II og I Kl. Religion.	9—10½. IV Klasse Lydst.
3—5. III Klasse Religion.	3—4. V Klasse Lydst.
5—6. II og I Klasse Dansk.	4—5½. IV Kl. Mathematik.

Lørdagen den 19de Juli.

8—10½. VI Klasse Latin.	8—10. IV Klasse Historie og Geographie.
10½—11½. V Kl. Fransk.	10—11. III Klasse Dansk.
11½—12. VI Kl. A. Hebraisk.	4—6. Gymnastikprøve.
3—4. Gangprøve.	

Mandagen den 21de Juli.

8—9.	V Klasse Græst.	8—9.	VI Klasse Tydsk.
9—11.	II og I Klasse Historie og Geographie.	9—11½.	VI Kl. Mathematik.
3—5.	III Klasse Historie og Geographie.	3—4.	IV Klasse Latin.
		4—5½.	V Klasse Mathematik.

Tirsdagen den 22de Juli.

8—10½.	VI Klasse Græst.	9—10½.	III Klasse Latin.
10½—12.	II og I Klasse Tydsk.	10½—11½.	IV Klasse Græst.
3—5.	V Klasse Historie og Geographie.	3—5½.	VI Klasse Religion.

Onsdagen den 23de Juli.

8—9½.	III Klasse Fransk.	8—9½.	IV Klasse Religion.
9½—12.	VI Klasse Historie og Geographie.	9½—10½.	II Klasse Fransk.
3—4.	IV Klasse Fransk.	3—4½.	III Klasse Tydsk.
4—5½.	V Klasse Religion.	4½—6.	III Kl. Mathematik.

Examen i Naturhistorie finder Sted under Overlærer Keroths Ophold i Viborg i Anledning af Afgangsexamen.

Torsdagen den 24de Juli, Eftermiddag Kl. 4, foretages Translocationen. Sommerferien begynder den 25de Juli og varer til Fredagen den 22de August, begge Dage medregnede.

Lørdagen den 23de August, Formiddag Kl. 8, prøves de til Dptagelse i Skolen anmeldte Disciple. Om Eftermiddagen Kl. 2 tager Underviisningen i det nye Skoleaar sin Begyndelse.

Til at overvære den mundtlige Examination saavel som Translocationshøitideligheden indbydes herved Disciplenes Forældre og Børgere samt Andre, som have Interesse for Skolens Virksomhed.